

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili

21.3.2017

KULTTUURISTRATEGIAN HYVINVOINTITAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

2016

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili 21.3.2017

Sisällysluettelo

1 ARVIOINNIN TAUSTATIEDOT	3
1.1 Arvioinnin tavoite ja laajuus.....	3
1.2 Arvioinnin kohde ja taustatiedot	3
1.3 Arviointikysymykset ja -kriteerit	4
1.4 Arvioinnin aineistot ja menetelmät	5
1.5 Kulttuurikasvatuksen tavoitteet ja määritelmä	5
2 HAVAINNOT	6
2.1 Kulttuurikasvatustoiminnan ohjaus ja suunnittelu.....	6
2.1.1 Ryhmät ja verkostot	6
2.1.2 Koulujen toimintasuunnitelmien kulttuuriosiot.....	8
2.1.3 Kultus.fi -verkkopalvelu.....	9
2.1.4 Muut suunnitteluvälineet	10
2.2 Onko lasten ja nuorten mahdollisuuksia osallistua kouluajalla kulttuuritoimintaan lisätty?	10
2.2.1 Kulttuuria kouluihin -hanke on vakiintunut rakenteisiin	11
2.2.2 5x2 -taideopetus tavoittaa lähes kaikki 7-12 -vuotiaat	12
2.2.3 Kulttuurikurssit syventävät opetusta yläluokilla	13
2.2.4 Kouluikäisille on muutakin tarjontaa	13
2.2.5 Julkisen liikenteen maksuista keskustellaan edelleen	14
2.3 Onko toteutettu alle kouluikäisten kulttuuriharrastuksia lasten tutussa kasvuympäristössä?	15
2.3.1 Snadisti artsumpi stadi -hanke aloitti uutena toimintamallina	15
2.3.2 Muu kulttuuritoiminta varhaiskasvatuksessa	17
2.3.3 Alle kouluikäisille on muutakin tarjontaa	20
2.4 Onko koulutilojen käyttöä lisätty?	24
2.4.1 Koulutilojen käytön lisäämiselle on asetettu tavoitteet.....	24
2.4.2 Koulutilojen käyttöä lisäävät toimet on aloitettu	26
2.4.3 Tilahinnoittelu on muuttumassa	27
2.4.4 Taiteen perusopetuksen tilojen käyttö osittain haasteellista	28
2.5 Onko lasten lähikulttuuripalveluiden alueellista saatavuutta lisätty?	30
2.5.1 Avustusten alueelliseen tasa-arvoon on kiinnitetty huomiota	30
2.5.2 Taiteen perusopetuksen alueellista tasa-arvoa on alettu edistää	32
2.5.3 Kulttuuri on ollut osa koulutuksellisen tasa-arvon edistämistä	33
2.6 Onko avustusjärjestelmää ja sen periaatteita kehitetty?	34
2.6.1 Kulttuurin avustusjärjestelmä on päätetty uudistaa	34
2.6.2 Yhteisöllisiä ja yleisötyön tavoitteita on painotettu	36
2.6.3 Taiteen perusopetuksen avustusperiaatteita kehitetään osana avustusuudistusta	37
3 JOHTOPÄÄTÖKSET	43
4 TOIMENPIDE-ESITYS JA LISÄTIEDOT	45
LÄHTEET	45
LIITTEET	47

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili 21.3.2017

---

1 ARVIOINNIN TAUSTATIEDOT

1.1 Arvioinnin tavoite ja laajuus

Tavoitteena oli arvioida, ovatko kulttuuristrategian lasten ja nuorten kulttuuripalveluihin liittyvät toimenpide-ehdotukset sekä kaupungin strategiaohjelman ja kulttuuristrategian tavoitteet kulttuurin avustusjärjestelmien uudistamisesta ja kehittämisestä toteutuneet.

1.2 Arvioinnin kohde ja taustatiedot

Kaupunginvaltuusto hyväksyi kaupungin kulttuuristrategian 14.12.2011 (§ 250). Helsingin kulttuuristrategia jakaantuu neljään osa-alueeseen, ja siinä on yhteensä 27 toimenpide-ehdotusta vuosille 2012–2017. Kulttuuristrategian neljä kokonaisuutta ovat ”Hyvinvointia kulttuuripalveluista”, ”Monien kulttuurien Helsinki”, ”Ympäristö ja kaupunkirakenne” sekä ”Kulttuuri – kaupungin vetovoima”. Arviointi rajattiin koskemaan strategian kokonaisuutta ”Hyvinvointia kulttuuripalveluista” ja erityisesti sen lapsiin ja nuoriin liittyviä toimenpiteitä sekä avustusjärjestelmän kehittämiseen liittyviä toimenpiteitä. Kulttuuristrategiassa toimenpiteitä kutsutaan toimenpide-ehdotuksiksi.

Arvioinnin kohteena olevat kulttuuristrategian toimenpide-ehdotukset ovat:

1. Käynnistetään koko kaupungin laajuinen Kulttuuria kouluihin -hanke.
2. Alle kouluikäisille suunnatut kulttuuriharrastukset toteutetaan lasten tutussa kasvuympäristössä. Lasten lähikulttuuripalveluiden saatavuutta lisätään olemassa olevia tiloja hyödyntäen erityisesti alueilla, joilla ei ole riittävästi kulttuuritarjontaa.
3. Lisätään 7-12-vuotiaiden lasten mahdollisuuksia osallistua pääkaupunkiseudulla kouluajalla kulttuuritoimintaan ja huolehditaan siitä, etteivät julkisen liikenteen maksut ole osallistumisen esteenä.
4. Laajennetaan koulutilojen käyttöä taiteen perusopetukseen sekä kulttuuri- ja taide- sekä kansalais- ja yhteisötoimintaan, erityisesti keskusta-alueen ulkopuolella. Tilojen hinnoittelu tukee niiden tehokasta käyttöä tähän toimintaan.
5. Kiinnitetään huomiota julkista tukea saavien taide- ja kulttuurilaitoksien yhteisöllisten ja yleisötyön tavoitteiden asettamiseen avustuksia myönnettäessä. Samalla lisätään mahdollisuuksia näiden kulttuurihankkeiden pitkäjänteiseen tukemiseen.
6. Kehitetään taiteen perusopetuksessa eri taiteenalojen avustusperusteita ja niiden läpinäkyvyyttä ja yhdenmukaistetaan ne. Huolehditaan alueellisen ja sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumisesta.

Lisäksi arviointi kattaa kaupungin strategiaohjelman 2013–2016 toimenpiteen:

7. Kulttuurin avustusjärjestelmät uudistetaan muuttuvan kentän tarpeisiin.

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili 21.3.2017

1.3 Arviointikysymykset ja -kriteerit

Arvioinnin pääkysymys on, ovatko kulttuuristrategian lasten ja nuorten kulttuuripalveluihin liittyvät toimenpide-ehdotukset sekä kaupungin strategiaohjelman ja kulttuuristrategian tavoitteet kulttuurin avustusjärjestelmien uudistamisesta ja kehittämisestä toteutuneet.

Osakysymyksiä ovat:

1. Onko lasten ja nuorten mahdollisuuksia osallistua kouluajalla kulttuuritoimintaan lisätty?
2. Onko toteutettu alle kouluikäisten kulttuuriharrastuksia lasten tutussa kasvuympäristössä?
3. Onko koulutilojen käyttöä lisätty?
4. Onko lasten lähikulttuuripalveluiden alueellista saatavuutta lisätty?
5. Ovatko avustusjärjestelmän kehittämiseen liittyvät toimenpiteet toteutuneet strategiaohjelman ja kulttuuristrategian mukaisesti?

Osakysymys 1. kattaa sekä Kulttuuria kouluihin -hankkeen että muun kouluajalla tapahtuvan kulttuuritoiminnan. Lasten ja nuorten mahdollisuuksiin osallistua kulttuuritoimintaan vaikuttavat julkisen liikenteen maksut, joten kulttuuristrategian mukaisesti tarkastellaan myös sitä, onko huolehdittu siitä, etteivät julkisen liikenteen maksut ole osallistumisen esteenä.

Osakysymyksen 2. käsitteellä ”lasten tutussa kasvuympäristössä” tarkoitetaan sekä päiväkoteja että koteja, eli käytännössä sitä, onko kulttuuriharrastuksia tuotu päiväkoteihin, ja miten kulttuuritoimintaa on tarjolla kotihoidossa oleville lapsille.

Osakysymys 3. vastaa kokonaisuutena tilojen käytön lisäämistä taiteen perusopetukseen sekä kulttuuri- ja taide- sekä kansalais- ja yhteisötoimintaa koskevaan kysymykseen ja käsittelee toimenpiteen lisämäärettä ”Tilojen hinnoittelu tukee niiden tehokasta käyttöä tähän toimintaan.”

Osakysymystä 4. käsitellään alueellisen tasa-arvon näkökulmasta, eli onko saatavuutta lisätty alueellisesti erityisesti niillä alueilla, joissa lähikulttuuripalvelujen saatavuus on ollut heikompi.

Osakysymys 5. kattaa avustusjärjestelmän uudistamiseen ja kehittämiseen liittyvät toimenpiteet, eli strategiaohjelmassa linjatun avustusjärjestelmän uudistamisen sekä kulttuuristrategiassa linjatut toimenpide-ehdotukset ”Kiinnitetään huomiota julkista tukea saavien taide- ja kulttuurilaitoksien yhteisöllisten ja yleisötyön tavoitteiden asettamiseen avustuksia myönnettäessä. Samalla lisätään mahdollisuuksia näiden kulttuurihankkeiden pitkäjänteiseen tukemi-

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili 21.3.2017

---

seen” ja ”Kehitetään taiteen perusopetuksessa eri taiteenalojen avustusperusteita ja niiden läpinäkyvyyttä ja yhdenmukaistetaan ne. Huolehditaan alueellisen ja sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumisesta.”

1.4 Arvioinnin aineistot ja menetelmät

Tarkastuslautakunnan 2. jaosto teki 9.1.2017 arviointikäynnin kulttuurikeskukseen. Käynnillä saadut tiedot olivat keskeinen aineistolähde samoin kuin opetusvirastossa tehty haastattelu sekä Annantalon johtajalta sähköpostitse saadut tiedot. Tietoja täydennettiin sähköpostitiedusteluin kulttuurikeskuksen eri vastuualueilta sekä varhaiskasvatusvirastosta. Tiloihin liittyviä asioita tiedusteltiin tilakeskuksesta, opetusvirastosta ja kulttuurikeskuksesta. Kirjallista aineistoa olivat lisäksi aihepiiriin liittyvät kulttuurikeskuksen tilaamat tai laatimat selvitykset ja oppaat.

1.5 Kulttuurikasvatuksen tavoitteet ja määritelmä

Koulujen kulttuurikasvatuksen tavoitteena on antaa helsinkiläisille lapsille ja nuorille tasapuoliset mahdollisuudet taiteen ja kulttuurin kokemiseen ja tekemiseen. Kouluyhteistyön kautta saadaan taidekasvatuksen piiriin lapsia ja nuoria perheen taloudellisesta, sosiaalisesta tai kulttuurisesta tilanteesta riippumatta.¹

Koululaiselle kulttuurikasvatukseen osallistuminen merkitsee itseilmaisun kanavien löytymistä, kuulluksi tulemisen mahdollisuuksia ja onnistumisen elämyksiä. Aikuisten tehtävä on avata lapsille ja nuorille mahdollisuuksia osallistua ja kokea osallisuutta. Käsitteillä on selvä ero. Osallistumisella tarkoitetaan mukanaoloa useimmiten toisten järjestämässä tilanteessa, ilman omaa henkilökohtaista panosta. Osallisuus puolestaan merkitsee omakohtaista kokemusta muutoksen aikaansaamisesta omassa elämässä ja ympäristössä. Osallisuuskokemukset tuottavat voimautumisen ja valtautumisen tunteita, eli vahvistavat kokemusta omasta kyvykkyydestä ja pätevydestä toimia ja muuttaa asioita.²

Kulttuurikasvatus Helsingin peruskouluissa -käsikirjassa on kuvattu kulttuurikasvatuksen tavoitteita. Lapsen ja nuoren kannalta kulttuurikasvatus

- tuo onnistumisen ja voimautumisen kokemuksia
- helpottaa vaikeiden asioiden käsittelyä, kun ne etäännyvät itsestä taiteen avulla
- tukee luovuuden, itseilmaisun ja lahjakkuuden löytämistä

---

¹ Kulttuurikasvatus Helsingin peruskouluissa, 2011.

² Kulttuurikasvatus Helsingin peruskouluissa, 2011.

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili 21.3.2017

- kasvattaa osallisuutta kaupungin kulttuurielämään kun lapset ja nuoret osallistuvat taiteessa ajankohtaisten teemojen pohtimiseen
- tutustuttaa taide- ja kulttuurialan ammatteihin
- lisää kulttuurien välistä vuorovaikutusta
- antaa mahdollisuuksia yhteiseen kokemiseen
- tukee ihmisenä kasvua ja lisää suvaitsevaisuutta.³

Kaikille taide- ja taitoaineille yhteistä on sosiaalisten taitojen ja itseilmaisun sekä oppilaan identiteetin ja itsetunnon kehittäminen. Esiin nousee myös erilaisten työskentelytaitojen kehittyminen: ongelmanratkaisutaidot, kriittinen ajattelu, pitkäjänteisyys, tutkiva oppiminen sekä teknisten ja psyykkis-motoristen taitojen kehittäminen. Yleisenä sisältönä ja tavoitteena on oppilaan kokonaisvaltaisen kehityksen tukeminen.⁴

Taide- ja taitoaineiden hyötyjä saatetaan tarkastella muiden oppiaineiden rinnalla ennemminkin rentouttavina ja hyvinvointia tuottavina oppiaineina, joilla ei ole akateemisten aineiden vertaista arvoa. Taide- ja taitoaineita ei kuitenkaan tule tarkastella vain niiden tuottaman hyvinvoinnin kannalta, sillä niiden kautta opitaan myös mielikuvitusta sekä luovan ja kriittisen ajattelun taitoja, riskinotto-, suunnittelu-, organisointi- ja yhteistyötaitoja.⁵

2 HAVAINNOT

2.1 Kulttuurikasvatustoiminnan ohjaus ja suunnittelu

2.1.1 Ryhmät ja verkostot

Kulttuurikasvatustoimintaa organisoidaan kolmessa ryhmässä, jotka ovat kulttuurikasvatuksen ohjausryhmä, kulttuurikasvatuksen työryhmä ja kulttuurikasvatuksen foorumi.

Niistä kulttuurikasvatuksen foorumi on tuorein, se on perustettu tammikuussa 2016. Opetusviraston mukaan tällä kolmiportaisella koordinoinnilla pyritään siihen, että koulut osaisivat tarjota uutta opetussuunnitelmaa vastaavaa kulttuuritoimintaa.

Kulttuurikasvatuksen ohjausryhmässä on kaksi henkilöä opetusvirastosta, kaksi henkilöä kulttuurikeskuksesta ja yksi henkilö taidelaitoksesta (Kiasma). Kulttuurikasvatuksen ohjausryhmässä määritellään yhteistyön tavoitteet ja linjaukset.⁶ Tavoitteet toiminnalle asetetaan syksyllä ja niiden toteutumista arvioidaan keväällä. Ohjausryhmässä käydään vuoropuhelua virastojen välillä,

---

³ Kulttuurikasvatus Helsingin peruskouluissa, 2011.

⁴ Kulttuurikasvatus hyvinvoinnin synnyttäjänä, 2012.

⁵ Kulttuurikasvatus hyvinvoinnin synnyttäjänä, 2012.

⁶ Annantalon johtaja, 10.2.2017.

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili

21.3.2017

raamitetaan taloutta ja hahmotetaan laajemmat linjaukset. Ohjausryhmä on kokoontunut noin neljä kertaa vuodessa. Opetusviraston arvion mukaan uusi kolmiportainen koordinaatorakenne todennäköisesti vähentää ohjausryhmän kokoontumistarvetta.⁷

Kulttuurikasvatuksen työryhmässä on kaksi henkilöä opetusvirastosta ja kolme henkilöä kulttuurikeskuksesta. Kulttuurikasvatuksen työryhmässä sovitaan tavoitteiden ja linjausten käytännön toteutuksesta sekä pohjustetaan meneillään olevia ja tulevia yhteisiä hankkeita.⁸ Työryhmä valmistelee ohjausryhmän kokoukset ja toimeksiannot. Työryhmässä on nykyisin myös kulttuurikasvatuksen foorumin valmistelutehtäviä.⁹

Kulttuurikasvatuksen foorumissa on toimijoita opetusvirastosta, kulttuurikeskuksesta sekä taide- ja kulttuuritoimijoiden puolelta. Foorumi kokoontuu kaksi kertaa vuodessa. Foorumissa sovitaan yhteistyöstä ja käsitellään ajankohtaisia kulttuurikasvatuksen kysymyksiä. Foorumi kokoaa Helsingissä toimivia taide- ja kulttuuritoimijoita yhteen keskustelemaan, toimimaan ja parantamaan koulujen kulttuurikasvatuksen edellytyksiä. Osallistujia on kerralla noin 50.¹⁰

Kulttuurikasvatuksen foorumi on toiminut tammikuusta 2016 lähtien. Sitä ennen yhteistyötä tehtiin vähemmän strukturoiduissa rakenteissa. Säännöllisellä foorumilla pyritään siihen, että taidetoimijoiden kenttä pystytään huomioimaan tasapuolisemmin. Taidetoimijoita on kaikkiaan satoja, mutta kaikki eivät tee yleisötyötä tai taidekasvatusta. Kulttuurifoorumissa on mukana niitä taidetoimijoita, jotka järjestävät yleisötyötä. Toimijoita ei rahoiteta foorumin kautta, joten niillä on oltava yhteistyöhön tarvittavat resurssit. Foorumin muodostamisessa on pyritty siihen, että mukana olisi monipuolisesti eri taidelajeja ja että foorumissa mukana olevilla toimijoilla olisi verkostoa eli että ne edustaisivat omaa taidelajiaan.¹¹

Näiden kolmen ryhmän lisäksi kulttuurikeskus hallinnoi opettajista muodostuvaa kulttuuriyhteysopettajien verkostoa. Kulttuurikeskuksen toiveena olisi, että joka koulussa olisi opettaja, jolla olisi vastuu kulttuuri- ja vapaa-aika-asioista. Tällä hetkellä mukana on 170 vapaaehtoista opettajaa.¹² Opetusvirasto ei velvoita kouluja nimeämään yhteyshenkilöä, vaan verkosto perustuu opettajien aktiivisuuteen. Verkosto on opetusviraston mukaan hyödyksi erityisesti 5x2-taideopetuksen ja kulttuurikurssien järjestämisessä.¹³

⁷ Haastattelu opetusvirastossa 23.2.2017.

⁸ Annantalon johtaja, 10.2.2017.

⁹ Haastattelu opetusvirastossa 23.2.2017.

¹⁰ Annantalon johtaja, 10.2.2017.

¹¹ Haastattelu opetusvirastossa 23.2.2017.

¹² Arviointikäynti kulttuurikeskuksessa 9.1.2017.

¹³ Haastattelu opetusvirastossa 23.2.2017.

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili 21.3.2017

2.1.2 Koulujen toimintasuunnitelmien kulttuuriosiot

Helsingin kulttuuristrategian 2012–2017 liiteosan (17.5.2011) mukaan ”kukin koulu laatii toimintasuunnitelmaansa kulttuuriosion, johon kirjataan yhteistyö taidelaitosten kanssa. Näin kulttuuri tulee näkyväksi osaksi koulun toiminnan suunnittelua. Koulun oppilaat voivat osallistua kulttuuritoiminnan suunnitteluun. Hankkeen avulla taide ja kulttuuri tuodaan osaksi myös muiden kuin varsinaisten taideaineiden opetusta”. Opetusviraston mukaan kaikki koulut ovat laatineet toimintasuunnitelmaansa kulttuuriosion, koska toimintasuunnitelman rakenteessa on otsikko ”yhteistyö kulttuurilaitosten kanssa”. Suunnittelun tueksi on laadittu apukysymyksiä. Kulttuuriosion pituus kuitenkin vaihtelee paljon, opetusviraston mukaan kahdesta rivistä puolikkaaseen A4:een. Suunnitelmavaiheessa kaikista kulttuuritapahtumista ei vielä ole tietoa, joten koulut tarkentavat kulttuuriosiotaan toimintakalenterissa.¹⁴

Opetusvirasto ei valvo toimintasuunnitelmaprosessia, joten myöskään kulttuuritoiminnan suunnittelua ei valvota. Koulujen johtokunnat hyväksyvät toimintasuunnitelmat ja johtokunnat seuraavat toimintasuunnitelmien toteutumista suunnitelman osioittain.¹⁵

Niin sanottua kulttuurikasvatussuunnitelmaa Helsingissä ei ole. Erillisen suunnitelman tekemiselle ei ole nähty perustetta, vaan kulttuurikasvatusta suunnitellaan osana koulujen toimintasuunnitelmaa. Kultus.fi -palvelu (ks. luku 2.1.3) toimii sekä toimintasuunnitelman laatimisen apuvälineenä että opettajakohtaisesti työn suunnittelun tukena.¹⁶

Arviointia varten opetusvirastosta pyydettiin kultakin neljältä perusopetuksen maantieteelliseltä alueelta yksi satunnaisotannalla valittu koulun toimintasuunnitelman kulttuuriosio tutustuttavaksi. Otantaan valikoitui yksi peruskoulu, kaksi ala-astetta ja yksi ylä-aste. Kaikilla niillä oli lukuvuoden 2016–2017 toimintasuunnitelmassaan kulttuuriosio, jonka pituus vaihteli kahdesta lauseesta 8-13 lauseeseen. Lyhin kulttuuriosio oli yläasteen koululla, jonka kulttuuritoiminta rajoittui suunnitelman perusteella museopäivään.

Otannan perusteella kulttuuriosio on kullakin koululla vähän erilainen riippuen muun muassa alueellisesta kulttuuritarjonnasta. Kouluilla voi olla vakiintunutta yhteistyötä esimerkiksi kulttuurikeskuksen aluetalojen kanssa, kirjastojen (esimerkiksi kirjastoauton säännöllinen vierailu koululla, kirjavinkkaukset), seurakuntien (esimerkiksi joulu- ja kevätkirKKko sekä kerhot), nuorisotoimen kanssa (esimerkiksi yhteistyö Tyttöjen-talon kanssa sekä eri kohderyhmille suunnatut kerhot) ja taidelaitosten kuten Kiasman, Ateneumin ja kansallismuseon kanssa.

---

¹⁴ Haastattelu opetusvirastossa 23.2.2017.

¹⁵ Haastattelu opetusvirastossa 23.2.2017.

¹⁶ Haastattelu opetusvirastossa 23.2.2017.

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili

21.3.2017

Oppilaiden mahdollisuudesta osallistua kulttuuritoiminnan suunnitteluun eräs koulu toi suunnitelmassaan esille, että oppilaskuntaa ohjaavat opettajat huolehtivat, että oppilaita osallistuu toiminnan suunnittelupalaveriin. Toisaalta jo opetussuunnitelma edellyttää, että oppilas osallistuu toiminnan suunnitteluun¹⁷. Oppilaan osallistuminen voi tapahtua oppilaskuntapäivien yhteydessä, joihin liittyy kouluja velvoittava prosessi. Oppilaskunnan hallitus käsittelee koulun toimintasuunnitelman ja muita siihen liittyviä suunnitelmia. Koulujen välillä on eroja siinä, kuinka syvällisesti ne huomioivat oppilaiden osallistumisen, mutta kaikki koulut on ohjeistettu toteuttamaan osallisuus vähintään opetussuunnitelmatasolla. Oppilaslähtöisyys on keskeistä, mutta opettajilla on valmiuseroja oppilaiden osallistamisessa. Osallistaminen on opetusviraston mukaan keskeinen trendi ja luontainen osa opetusta.¹⁸

2.1.3 Kultus.fi -verkkopalvelu

Kultus.fi on Annantalon taidekeskuksen ylläpitämä ja opetusministeriön tuke- ma verkkopalvelu, joka kokoaa yhteen pääkaupunkiseudun ajankohtaisen, lapsille ja nuorille suunnatun kulttuuritarjonnan. Kultuksessa peruskouluille, päiväkodeille ja toisen asteen oppilaitoksille suunnatuista tapahtumista, työpa- joista ja erilaisista yleisötyöprojekteista ilmoittaa yli 200 taide- ja kulttuuritoimi- jaa. Kultuksesta löytyy myös opettajille suunnattuja seminaareja, koulutuksia ja infotilaisuuksia.¹⁹ Kultus.fi on tehty Helsingin näkökulmasta, mutta esimer- kiksi PKS-taidetoimijat ja kuka tahansa ammattimaisesti toimiva organisaatio voi markkinoida toimintaansa tätä kautta.²⁰

Kultuksen kautta opetusvirasto tukee kouluja ja opettajia sisällyttämään kult- tuurikasvatuksen osaksi opetussuunnitelmaa. Palvelu tukee taidetoimijoiden ja koulujen välistä yhteistyötä ja auttaa taidetoimijoita kohdentamaan tarjon- taansa koulujen tarpeisiin. Opettaja puolestaan löytää Kultuksesta tapahtu- mat, jotka parhaiten sopivat opetuksen tarpeisiin. Tapahtumia voi hakea ikä- ryhmittäin, taideoittain, oppiaineittain tai teemoittain, ja niihin voi tehdä alus- tavan varauksen. Matematiikan opiskeluun voi löytyä tukea konsertista, kielten oppiminen saada lisäpotkua teatteriesityksestä ja biologia aueta taidenäytte- lyssä.²¹

Aikaisemmin Kultuksessa julkaistuista tapahtumista koottiin kahdesti vuodes- sa painettu Opettajan kulttuurikalenteri, joka jaettiin Helsingin peruskouluihin, lukioihin ja ammatillisiin oppilaitoksiin. Syksystä 2016 alkaen painettua kalen- teria ei enää julkaista, vaan kulttuuritarjonnasta tiedottaminen keskittyy ajan- tasaiseen Kultus-verkkopalveluun.²² Palvelua kehitetään jatkuvasti tarpeen

¹⁷ Helsingin peruskoulujen opetussuunnitelmassa todetaan: "Oppilas osallistuu oman opinto-ohjelmansa laa- dintaan yhdessä opettajien ja huoltajien kanssa".

¹⁸ Haastattelu opetusvirastossa 23.2.2017.

¹⁹ <http://www.kultus.fi/>

²⁰ Haastattelu opetusvirastossa 23.2.2017.

²¹ <http://www.kultus.fi/>

²² <http://www.kultus.fi/>

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili 21.3.2017

---

mukaan, viimeksi esimerkiksi vastaamaan uuden opetussuunnitelman henkeä. Palvelun hakutoimintoja on kehitetty pyrkien helpottamaan linkittämistä oppiaineisiin ja ilmiöihin.²³

Opetusviraston mukaan Kultus.fi -sivuston käyttäjämäärä on kasvanut ja kulttuuritarjonta on laajentunut yhä useammalle koululle. Verkkosivujen kautta tietoa kulttuuritoiminnasta ja taidetoimijoista on mahdollista pitää esillä ja päivittyvän sivuston kautta toiminnasta tiedottaminen on helppoa ja tehokasta. Taidelähtöiset menetelmät ovat tulleet tutummiksi ja opettajille suunnatut koulutukset ovat olleet suosittuja. Etenkin kuvataide- ja tekstiilityön opettajat, mutta myös liikunnan opettajat ovat olleet kiinnostuneita kulttuurikoulutuksista.²⁴

2.1.4 Muut suunnitteluvälineet

Kultus.fi on opettajille keskeisin suunnitteluväline, koska se on jatkuvasti päivittyvä. Kulttuuristrategian myötä käynnistettyä Kulttuuria Kouluihin -hanketta tukemaan on laadittu myös oppaita ja käsikirjoja. "Kulttuurin käsikirja opettajille" ja "Kulttuurikasvatus Helsingin peruskouluissa" ovat Helsingin kulttuurikeskuksen ja opetusviraston yhteistyössä laatimia oppaita kulttuurikasvatuksen toteuttamiseksi. Käsikirjojen laatimisessa ovat olleet mukana myös kaupunginkirjasto, kaupunginmuseo, liikuntavirasto, nuorisoasiainkeskus ja taidemuseo. Oppaat ja käsikirjat löytyvät internetistä.²⁵

Opettajille järjestetään myös koulutuksia, infoja ja seminaareja. Koulutuksia on tarjolla esimerkiksi taidelähtöisiin menetelmiin, joihin liittyen on myös laadittu menetelmäoppaita ja hankeraportteja. Luvussa 2.1.1 mainittu kulttuuriyhteisöopettajien verkosto sekä kulttuurikasvatuksen foorumi tukevat myös kulttuurikasvatuksen suunnittelua.²⁶

2.2 Onko lasten ja nuorten mahdollisuuksia osallistua kouluajalla kulttuuritoimintaan lisäty?

Kulttuuristrategian toimenpide-ehdotusten mukaan tuli käynnistää koko kaupungin laajuinen Kulttuuria kouluihin -hanke ja lisätä 7-12-vuotiaiden lasten mahdollisuuksia osallistua pääkaupunkiseudulla kouluajalla kulttuuritoimintaan. Jälkimmäiseen liittyen tuli huolehtia siitä, etteivät julkisen liikenteen maksut ole osallistumisen esteenä.

---

²³ Haastattelu opetusvirastossa 23.2.2017.

²⁴ Haastattelu opetusvirastossa 23.2.2017.

²⁵ <http://www.hel.fi/static/kulke/KulttuurinKasikirjaOpettajille.pdf> ja <http://docplayer.fi/11025998-Kulttuurikasvatus-helsingin-peruskouluissa.html>

²⁶ Arviointikäynti kulttuurikeskuksessa 9.1.2017.

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili 21.3.2017

2.2.1 Kulttuuria kouluihin -hanke on vakiintunut rakenteisiin

Kulttuuria kouluihin -hanke on yksi Helsingin kulttuuristrategian 2012–2017 keskeisistä toimenpide-ehdotuksista. Sen taustalla vaikuttaa Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2009–2012. Hyvinvointisuunnitelma tähtää lasten ja nuorten vuorovaikutus- ja tunnetaitojen parantamiseen sekä osallisuuden kehittämiseen kulttuuritoimintojen kautta.²⁷

Kulttuuristrategian mukaisesti Kulttuuria kouluihin -hanke on käynnistetty ja opetusviraston arvion mukaan enää ei ole kyse hankkeesta, vaan yhteistyö toteutuu rakenteissa.²⁸ Myös kulttuurikeskuksen mukaan hanke on vakiintunut kulttuurikeskuksen ja opetusviraston väliseksi yhteistyöohjelmaksi. Tavoitteena on tukea taiteen ja kulttuurin monipuolista käyttöä oppimisympäristöinä (mm. uusi OPS ja ilmiöpohjainen oppiminen). Toimintaa ohjaa kulttuurikasvatuksen ohjausryhmä, johon kuuluu edustus molemmista virastoista. Koulujen kulttuurikasvatustehtävää tukevia työkaluja on kehitetty koko ajan ja sopeutettu palvelemaan uuden opetussuunnitelman ja kouluissa tapahtuvien muutosten aiheuttamia tarpeita.²⁹

Kulttuuria kouluihin -hankkeen tavoitteena on säännöllisten ja helposti lähestyttävien toimintatapojen kehittäminen koulujen ja taidelaitosten välille. Hankkeella tuetaan opetustyötä avaamalla opettajille taidetta oppimisympäristönä. Toisaalta kulttuuritoimijoiden kouluille suuntaamia palveluita ohjataan vastaamaan koulujen tarpeita.³⁰

Vuoden 2016 elokuusta käyttöön otettu uusi perusopetuksen opetussuunnitelma (OPS) velvoittaa käyttämään monipuolisia oppimisympäristöjä. Lasten osallistuminen kulttuuritoimintaan kouluajalla ei tapahdu minkään tietyn aineen tunnilla. Kultus.fi -verkkopalvelusta viestitään kaikille opettajille ja palvelussa taide- ja kulttuuritoimijat tarjoavat sisällön mukaan hyvin monille eri aineille sopivia jaksoja.³¹

Opetusvirasto kannusti kouluja mukaan Kulttuuria kouluihin -hankkeeseen siten, että koulun osallistuminen kulttuuritoimintaan oli hankkeen alkuvaiheessa tulospalkkiokriteerinä. Kulttuurikäynneistä sai pisteitä ja sitä vahvistettiin kirjaamalla asia toimintasuunnitelmaan.³²

Kulttuuria kouluihin -hanketta toteutetaan muun muassa tarjoamalla kouluajalla alakouluikäisille lapsille 5x2 -taideopetusta ja yläkouluikäisille (sekä toisen

---

²⁷ Kulttuurikasvatus Helsingin peruskouluissa, 2011.

²⁸ Haastattelu opetusvirastossa 23.2.2017.

²⁹ Arviointikäynti kulttuurikeskuksessa 9.1.2017.

³⁰ <http://www.lastenkulttuuri.fi/kulttuurikasvatussuunnitelma/kulttuurikasvatussuunnitelmat-suomessa/uusimaa/helsinki/>

³¹ Haastattelu opetusvirastossa 23.2.2017.

³² Haastattelu opetusvirastossa 23.2.2017.

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili 21.3.2017

---

asteen opiskelijoille) kulttuurikursseja, joista kerrotaan tarkemmin seuraavassa.

2.2.2 5x2 -taideopetus tavoittaa lähes kaikki 7-12 -vuotiaat

7-12 -vuotiaiden lasten mahdollisuuksia osallistua kouluajalla kulttuuritoimintaan on lisätty muun muassa vakiinnuttamalla 5x2 -opetus (5x2 tuntia/viikko) kaikki helsinkiläiset alakoululaiset tavoittavaksi malliksi.³³

5x2 -taidekursseja järjestetään kaikissa kulttuurikeskuksen aluetaloissa. Vuonna 2016 Annantalossa järjestettiin 556 kurssia, Malmitalossa 52 kurssia, Kannentalossa 12 kurssia, Stoassa 38 kurssia ja Vuotalossa 49 kurssia. 5x2 -taidekurssit ovat viiden viikon pituisia (2 taideoppituntia/viikko) maksuttomia taidekursseja, joita Helsingin kulttuurikeskus järjestää helsinkiläisille ala-asteen koululuokille. Kurssi voidaan toteuttaa 5. ja 6. luokille myös kahtena kertana (2x5 tuntia), jos oppilaiden on hankala kulkea koulultaan Annantalolle (tai muihin toimipaikkoihin).³⁴

Jokainen luokka pääsee 5x2 -taidekurssille kerran alakouluajan aikana. 5x2 -taideopetus saavuttaa vuositasolla yhden ikäluokan (noin 5000 oppilasta) verran ala-asteen oppilaita.³⁵ Annantalon nettisivujen mukaan 5x2 -taideopetusaineena voi olla animaatio, arkkitehtuuri, digitarina, esitystaide, grafiikka, keramiikka, kuvataide, musiikkistudio, musiikkiteatteri, nukketeatteri, teatteri, sanataide, sarjakuva, tekstiilitaide, tanssitaide, valokuvaus, video tai tanssin ja kuvallisen ilmaisun yhteisryhmä erityisluokille.

5x2 -opetuksen lisäksi Annantalo ja kulttuurikeskuksen muut talot tarjoavat kouluille kulttuurikursseja, esityksiä, työpajoja ja opastuksia. Haasteena tasavertaiselle mahdollisuudelle käyttää taide- ja kulttuuripalveluita ovat edelleen julkisen liikenteen maksut.³⁶

Erityisryhmät 5x2 -taideopetus tavoittaa vielä huonosti. Tulevaisuuden painopiste saavutettavuuden kehittämisessä ovat muun muassa sairaala- ja kotikouluissa opiskelevat.³⁷ Lisäksi taksikyysteistä riippuvaisten oppilaiden asema on muita heikompi. Haasteena on sellaisten luokkien saaminen kursseille, joissa oppilaat, tai osa heistä ovat taksikyystien aikatauluista riippuvaisia. Jotta inklusiivisuus toteutuisi täydellisesti myös näiden erityisoppilaiden kohdalla, olisi taksikyysteihin tärkeää saada joustavuutta. Asialle ei ole löydetty muuta ratkaisua kuin kurssiajasta tinkiminen taksikyystien aikataulut huomioiden.³⁸

---

³³ Arviointikäynti kulttuurikeskuksessa 9.1.2017.

³⁴ <http://www.annantalo.fi/fi/5x2taideopetus>

³⁵ Annantalon johtaja, 8.12.2016.

³⁶ Arviointikäynti kulttuurikeskus 9.1.2017.

³⁷ Annantalon johtaja, 8.12.2016.

³⁸ Annantalon johtaja, 8.12.2016.

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili 21.3.2017

2.2.3 Kulttuurikurssit syventävät opetusta yläluokilla

Helsingin kulttuurikeskuksen kulttuurikurssit tukevat koulujen kulttuurikasvatusta ja edistävät osaltaan taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta. Kulttuurikurssit on tarkoitettu yläkoulujen, lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten opetusryhmille.³⁹

Oppilaille tarjotaan kulttuurielämyksiä aidoissa ympäristöissä ja kulttuurin ammattilaisten ohjauksessa esimerkiksi teatterissa, taidenäyttelyssä ja taide-työpajoissa. Kurssien ohjelma suunnitellaan teemallisiksi kokonaisuuksiksi, jolloin taiteen ja kulttuurin kautta voidaan tarkastella laajasti maailman ja elämän ilmiöitä. Ne voidaan suunnitella esimerkiksi osaksi koulun ilmiöjaksoa.⁴⁰

Kurssit suunnataan pääsääntöisesti koulukohtaisesti, jolloin yhdestä koulusta usea luokka osallistuu samaan sisältökokonaisuuteen. Sisältösuunnittelussa huomioidaan koulujen omat toiveet. Yhteistyökoulut haetaan koulujen kulttuurikoordinaattori-verkoston kautta. Kurssin laajuus on 10–15 oppituntia (á 45 min)/ opetusryhmä.⁴¹

Opetusviraston mukaan kulttuurikurssit ovat isoja paketteja, eikä niitä tällä hetkellä pystytä tarjoamaan kaikille. Kurssien järjestäminen vaatii opettajilta sitoutumista ja se on ”syventävää” opetusta. Kulttuurikurssit antavat mahdollisuuden ilmiöopetukseen.⁴²

2.2.4 Kouluikäisille on muutakin tarjontaa

Ns. tokaluokkalaisten taideretki on vuosittainen tapahtuma yhteistyössä eri toimijoiden, kuten opetusviraston, Helsingin juhlatuokkien, kaupunginorkesterin, Musiikkitalon, Aalto ARTS:n ja Kiasman kanssa. Taideretkiä on toteutettu jo usean vuoden ajan, vuodesta 2012 lähtien. Taideretki voi koostua esimerkiksi konsertista ja taidepajaosuudesta. Tapahtumaa on edeltänyt viime vuosina ekaluokkalaisten maksuttomat käynnit esimerkiksi taidenäyttelyissä.⁴³

Tokaluokkalaisten taideretkille ei ole osallistumismaksua ja matkat tapahtumaan maksaa opetusvirasto. Tapahtumaa varten oppilaita on toisinaan pyydetty tuomaan mukanaan materiaaleja, kuten muovisuikaleita tai muovipulloja. Ajatuksena on ollut, että materiaalit kerätään maksutta, ettei niitä tarvitse ostaa.⁴⁴

---

³⁹ <http://www.annantalo.fi/fi/kulttuurikurssit>

⁴⁰ <http://www.annantalo.fi/fi/kulttuurikurssit>

⁴¹ <http://www.annantalo.fi/fi/kulttuurikurssit>

⁴² Haastattelu opetusvirastossa 23.2.2017.

⁴³ <http://www.kiasma.fi/tule-meille/koulut-ja-paivakodit/tokaluokkalaisten-taideretki/>

⁴⁴ Kiasma, nykytaiteen museon tuottaja 10.3.2017.

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili 21.3.2017

Tokaluokkalaisten taideretkelle ilmoittautui vuonna 2016 lähes 3000 osallistujaa. Ikäluokassa on kaikkiaan noin 5000 lasta. Osallistujia on ollut laajasti eri puolilta Helsinkiä⁴⁵. Opetusviraston mukaan taideretkitoiminnalla koetetaan tukea niitä kouluja, joilla oppilasaines tai koulun status sitä edellyttää. Taideretkien toteuttamisella pyritään tasaamaan koulujen mahdollisuuksia.⁴⁶

Opetusviraston mukaan Design-museo valmistelee parhaillaan 7-luokkalaisille suunnattuja taideretkiä ja esimerkiksi Ateneumilla on ollut näyttelyprojekti. Kaupungin omista toimijoista esimerkiksi HAM on ollut yhteydessä opetusvirastoon laatiessaan omaa yleisötyön suunnitelmaansa. Opetusviraston mukaan koordinoitua työtä tarvitaan, jotta kohderyhmien suunnittelussa ei tule päällekkäisyyksiä. Kulttuurikasvatuksen foorumi on yksi koordinaation muodoista.⁴⁷

2.2.5 Julkisen liikenteen maksuista keskustellaan edelleen

Opetusviraston kustantama HSL:n matkakortti on vain niillä oppilailla, joiden koulumatka ylittää opetuslautakunnan määrittelemät tuen kriteerit. Suurimmalla osalla oppilaista ei siis ole koulun puolesta matkakorttia, joten koulun on maksettava oppilaiden matkakulut. Julkisen liikenteen maksut ovat haaste koulujen tasa-arvoiselle mahdollisuudelle käyttää taide- ja kulttuuripalveluja.

Kulttuurikeskus ja opetusvirasto ovat käyneet HSL:n kanssa neuvotteluja maksujen poistamiseksi tai vähintään helpottamiseksi.⁴⁸ Kulttuurikeskuksen mukaan matkakulut ovat kuitenkin edelleen iso ongelma eikä ratkaisua ole löydetty.⁴⁹ Opetusviraston mukaan neuvotteluissa HSL:n kanssa ei ole edetty alkua pidemmälle, koska HSL:n kanta on ollut kielteinen. Matkalippukulut saattavat olla kynnyksikysymys, jos koulun budjetti ei riitä matkakuluihin. Joillakin kouluilla tosin saattaa olla hankerahaa, kuten esimerkiksi ilmiöoppimista edistävä IlmiöX-hanke, jolla koululaisten matkakuluja on maksettu.⁵⁰

Taideopetuksesta annettujen palautteiden mukaan matkustaminen koetaan toisinaan hankalaksi. Matkustaminen oppilasryhmän kanssa saattaa olla yksin liikenteessä olevalle opettajalle hyvin vaativa ja aikaavievä kokemus. Matka 90 minuutin kurssitapaamiseen voi kauempaa tulevilta viedä yhteensä kokonaisen koulupäivän. Intensiiviset 5x2 -kurssit on kehitetty näitä ongelmia helpottamaan. Näissä tapauksissa luokka tulee viiden kerran sijasta vain kahdeksi koko päiväksi työskentelemään aluetalolle. Aluetalojen taidekursseja

---

⁴⁵ Kiasma, nykytaiteen museon tuottaja 10.3.2017.

⁴⁶ Haastattelu opetusvirastossa 23.2.2017.

⁴⁷ Haastattelu opetusvirastossa 23.2.2017.

⁴⁸ Annantalon johtaja, 8.12.2016.

⁴⁹ Arviointikäynti kulttuurikeskuksessa 9.1.2017.

⁵⁰ Opetusvirasto, aluepäällikkö 8.2.2017.

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili 21.3.2017

---

tarjotaan ensisijaisesti lähialueiden kouluille. Aluetaloon luokkien on usein mahdollista tulla kävellen, jolloin matkakulut eivät voi muodostua esteeksi. Ne luokat, jotka eivät mahdu aluetalon kursseille, kutsutaan Annantalon.⁵¹

Julkisen liikenteen maksujen ongelman poistamiseksi Helvary ry⁵² (helsingiläiset vanhempainyhdistykset) on tehnyt 18.1.2017 kaupunginvaltuustolle aloitteen ”Koululaisryhmien maksuton joukkoliikenne Suomi 100-juhlavuoden kunniaksi ja vahvistamaan uutta opetussuunnitelmaa”. Aloitteessa tuodaan esille, että jokaisella koululaisella tulisi olla mahdollisuus nauttia Helsingin merkittävästä ilmaisista kulttuurikohteista osana perusopetusta. Aloitteen mukaan Helsingin kaupungin tulisi toteuttaa opettajan johdolla matkustaville koululaisryhmille joukkoliikenteen maksuttoman käytön kello 10 ja kello 15 välillä⁵³. Myös oppilaat ovat opetusviraston mukaan ottaneet asian esille ylipormestarin oppilaskuntapäivillä. Ruotsinkielisellä koulutuslinjalla puolestaan nuoret ovat nostaneet esiin, että koko kaupunkia tulisi hyödyntää oppimisympäristönä ja siinä yhteydessä matkojen maksuttomuudelle on tarvetta. Opetusviraston mukaan koululaisten kouluajalla tapahtuva matkojen maksuttomuus toteutuu monessa eurooppalaisessa isossa kaupungissa hyvin ja tästä voitaisiin ottaa oppia.⁵⁴

2.3 Onko toteutettu alle kouluikäisten kulttuuriharrastuksia lasten tutussa kasvuympäristössä?

Kulttuuristrategian toimenpide-ehdotuksen mukaan alle kouluikäisille suunnatut liikunta- ja kulttuuriharrastukset toteutetaan lasten tutussa kasvuympäristössä. Tätä on toteutettu erityisesti varhaiskasvatusviraston ja kulttuurikeskuksen yhteistyöhankkeen ”Snadisti artsumpi stadi” avulla. Kulttuurikeskuksen mukaan muita merkittäviä hankkeita ei ole.⁵⁵ Luvussa 2.3.2 esitellään muita alle kouluikäisten kulttuuritoiminnan muotoja.

2.3.1 Snadisti artsumpi stadi -hanke aloitti uutena toimintamallina

Kulttuurikeskus on toteuttanut Snadisti artsumpi stadi -hanketta yhteistyössä varhaiskasvatusviraston kanssa vuodesta 2015 alkaen. Snadisti artsumpi stadi -hankkeen tavoitteena on tuoda taidetta näkyväksi lasten arjessa Helsingissä, kehittää ja löytää uusia, taidelähtöisiä toimintamuotoja osana helsinkiläisten päiväkotien arkea ja henkilökunnan osaamista. Lähtökohtana on, että taide ei ole vain aikuisten tekemää, vaan lapset osallistetaan mukaan yhteiseen tekemiseen. Hankkeessa haetaan kokemuksia samanaikaisopettajuudesta osana varhaiskasvatuksen toteuttamista, sekä pilotoidaan virastojen välistä yhteistyötä. Tavoitteena on myös työllistää työttömiä taiteilijoita projektin aika-

---

⁵¹ Annantalon johtaja, 8.12.2016.

⁵² <https://www.helvary.fi/>

⁵³ Helvary ry:n aloite 18.1.2017

⁵⁴ Haastattelu opetusvirastossa 23.2.2017.

⁵⁵ Kulttuurikeskus, projektisihteeri, 22.2.2017.

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili 21.3.2017

---

na ja parantaa ja monipuolistaa taiteilijoiden ammatillista osaamista ja verkottumista sekä parantaa työllistymismahdollisuuksia myös työllistämisyksikön lo-
puttua.⁵⁶

Hanke tuo taiteilijat leikkipuistoihin ja päiväkoteihin taiteilemaan. Hankkeen
keskiössä on lasten omat tuotokset. Aiemminkin päiväkoteihin on viety taide-
esityksiä, mutta nyt lapset pääsevät aiempaa enemmän osallistumaan taiteen
tekemiseen.⁵⁷ Taidehankkeet ovat taiteilijoiden, lasten ja henkilökunnan yhtei-
siä. Tavoitteena on vahvistaa helsinkiläislapsien mahdollisuutta toimia aktiivi-
sina taiteentekijöinä sekä lisätä varhaiskasvatushenkilökunnan tietoa kulttuu-
rista ja taiteesta osana varhaiskasvatusta.⁵⁸

Hankkeessa palkkatukityöllistetyt taiteilijat toteuttavat taidekasvatushankkeita
päiväkodeissa.⁵⁹ Kulttuurikeskus ja varhaiskasvatusvirasto ovat palkanneet eri
taiteenalojen taiteilijoita palkkatukityöhön työskentelemään valituissa kaupun-
gin päiväkodeissa ja leikkipuistoissa yhdessä lasten ja henkilökunnan kanssa.
Vuonna 2015 hanke työllisti viisi ja vuonna 2016 kuusi taiteilijaa. Taiteilija kier-
tää palkkatukijakson aikana päivähoitoalueella 2-3 päiväkodissa sekä leikki-
puistossa. Taiteilijat toteuttavat erilaisia taidehankkeita yhteistyössä lasten ja
henkilökunnan kanssa. Yhteistyössä voidaan toteuttaa joko taideteos, taide-
tapahtuma, taidetyöpaja tai muu taidehanke. Kyseessä on palkkatukityövaroil-
la toteutettu, kuuden kuukauden määräaikainen työsuhde.⁶⁰

Vuonna 2016 mukana oli 14 päiväkotia ja 5 leikkipuistoa. Päiväkotilapset osal-
listuvat toimintaan ryhmittäin ja kaikki halukkaat pääsevät mukaan. Taidekas-
vatus tapahtuu osana päiväkotipäivää. Osallistuneiden lapsien määrä vaihte-
lee päiväkodeittain.⁶¹

Päiväkotien valinnassa on käytetty kahdenlaisia mittareita. Pilottipäiväkodit
ovat niillä alueilla, jotka ovat sosioekonomisesti heikommassa asemassa. Toi-
sena mittarina on käytetty lasten taidekasvatuspalveluiden saatavuutta, joka
on valituilla alueilla muuta kaupunkia heikompaa.⁶²

Hanke on alkanut Malminkartanon, Maunulan, Jakomäen, Kivikon ja Meri-
Rastilan alueilla. Taiteenaloista mukana ovat kuvataide, nukketeatteri, sana-
taide, sarjakuva sekä teatteritaide. Hanke on suunniteltu kolmevuotiseksi.⁶³
Hankkeen toteutusta jatketaan vuonna 2017. Näin saadaan tietoa hankkeesta

---

⁵⁶ Haetaan taiteilijoita osallistamaan työskentelyyn päiväkodeissa, 2016 ja Kulttuurikeskus, projektisihteeri, 22.2.2017.

⁵⁷ <http://www.hel.fi/www/vaka/fi/hankkeet/snadisti-artsumpi-stadi/>

⁵⁸ <http://www.hel.fi/www/vaka/fi/hankkeet/snadisti-artsumpi-stadi/>

⁵⁹ Arviointikäynti kulttuurikeskuksessa 9.1.2017.

⁶⁰ Haetaan taiteilijoita osallistamaan työskentelyyn päiväkodeissa, 2016.

⁶¹ Kulttuurikeskus, projektisihteeri, 22.2.2017.

⁶² Kulttuurikeskus, projektisihteeri, 22.2.2017.

⁶³ <http://www.hel.fi/www/vaka/fi/hankkeet/snadisti-artsumpi-stadi/>

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili 21.3.2017

---

kolmen vuoden osalta. Vuoden 2017 jälkeen arvioidaan uudelleen, miten toimintaa tullaan kehittämään ja kannattaako sitä jatkaa.⁶⁴ Arviointiajankohtana oli käynnissä taiteilijoiden haku ajalle 1.5.–31.12.2017.⁶⁵

Kulttuurikeskuksen mukaan hankkeen määrittelyt, ositukset, roolit ja resursien jako on tehty yhteistyössä varhaiskasvatuksen kanssa. Hankkeen tiimoilta on järjestetty yhteisiä tapaamisia, joissa on keskusteltu hankkeen onnistumisista ja pullonkaloista. Taiteilijoilta ja päiväkodeilta kerätään joka vuosi palaute hankkeesta ja saatua tietoa käytetään hankkeen kehittämiseen. Hankkeesta raportoidaan varhaiskasvatusviraston kehittämissäpäivässä.⁶⁶

Kulttuurikeskuksen arvion mukaan Snadisti artsumpi stadi -hankkeella on ollut myönteisiä vaikutuksia. Hanke on lisännyt lasten mahdollisuuksia kokeilla taiteen harrastamista. Hankkeen avulla on saatu kehitettyä päiväkotien henkilökunnan ja taiteilijoiden osaamista sekä edistetty taiteilijoiden työllistymismahdollisuuksia. Hanke on mahdollistanut yhteistyön tekemisen varhaiskasvatusviraston kanssa.⁶⁷

Hankkeen haasteena on löytää projektiin sopivia taiteilijoita. Lasten kanssa työskentely vaatii erityisvalmiuksia, joita kaikilla taiteilijoilla ei ole. Lisäksi palkkatukiehtojen muuttuminen voi vaikeuttaa ammattitaitoisten taiteilijoiden palkkaamista.⁶⁸

2.3.2 Muu kulttuuritoiminta varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksessa kulttuuri ei ole erillinen osa-alue: esimerkiksi taidepedagogiikka on tiedon ja taidon jakamisen ohella kokemuksen jakamista siitä, "miten voimme löytää itsemme eheinä yhteiskunnallisina olentoina". Lasten oma kulttuuri liittyy nimenomaan leikkiin.⁶⁹

Opetushallitus uudisti varhaiskasvatussuunnitelman perusteet vuonna 2016 siten, että varhaiskasvatuksen järjestäjien tulee ottaa perusteiden mukaiset paikalliset suunnitelmat käyttöön 1.8.2017 alkaen.⁷⁰ Valtakunnallisten perusteiden mukaan "Kulttuuri on tärkeä osa lapsen identiteettiä. Varhaiskasvatuksessa lapsille tarjotaan mahdollisuuksia nähdä ja kokea monipuolisesti taidetta ja kulttuuria. Taiteeseen ja kulttuuriin liittyvät kokemukset vahvistavat lasten

---

⁶⁴ Kulttuurikeskus, projektisihteeri, 22.2.2017.

⁶⁵ <http://www.hel.fi/www/uutiset/fi/kulttuurikeskus/paivakoteihin-haetaan-taiteilijoita-2017?pd=v> luettu 13.3.2017.

⁶⁶ Kulttuurikeskus, projektisihteeri, 22.2.2017.

⁶⁷ Kulttuurikeskus, projektisihteeri, 22.2.2017.

⁶⁸ Kulttuurikeskus, projektisihteeri, 22.2.2017.

⁶⁹ Varhaiskasvatusvirastosta sähköpostitse saadut tiedot 16.3.2017.

⁷⁰

http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/varhaiskasvatus/perusteet, luettu 16.3.2017.

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili 21.3.2017

---

kykyä omaksua, käyttää ja tuottaa kulttuuria. Samalla lapset oppivat ymmärtämään taiteen ja kulttuuriperinnön merkitystä ja arvoa.⁷¹

Perusteissa todetaan myös: ”Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa ja vierailut esimerkiksi kirjastoon, museoon, kulttuuriperintökohteisiin, teatteriin ja huoltajien työpaikoille rikastavat lasten oppimisympäristöjä.”⁷² Tähän liittyen varhaiskasvatustieteiden tutkimuskeskuksesta on käynnissä yhteisiä hankkeita varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ja kulttuurikeskuksen Helsingin mallin hengessä kulttuurilaitosten, taiteilijoiden ja kulttuurityöntekijöiden kanssa. Muotoina ovat esimerkiksi vuorovaikutteiset museo-, kuvataide-, tanssi-, musiikki- ja draamatyöpajat. Yhteistyötä on myös liikunta-alan ja ympäristökasvatustahojen kanssa.⁷³

Snadisti artsumpi stadi -hankkeen lisäksi varhaiskasvatuksessa on seuraavia kulttuuriin liittyviä yhteistyöhankkeita.

Osana valtakunnallista ”Suomi 100 Suuri lukuseikkailu” -hanketta kaikki päiväkotiyksiköt, leikkipuistot ja perhepäivähoito ovat kuluvan vuoden alussa alueittain sopineet kukin oman alueensa kirjaston kanssa yhteistyön tiivistämisestä ja uusien, lapsiperheitä mukaan ottavien työmuotojen käyttöön ottamisesta. Kirjastot ovat yhä enemmän lasten leikkisän, omaehtoisen kulttuurin alueellisia tukikohtia näyttelyineen, esityksineen ja työpajoineen. Vireillä on esimerkiksi keskisellä alueella kehitetyn Musakärry-konseptin tukeminen kirjastosta lainattavin soittimin ja Satudiplomin käyttö lasten draamapajojen sekä lasten ja aikuisten yhteisten leikkimaailmojen rakentamisen käynnistäjänä, myös kielirajoja ylittäen.⁷⁴

Museopedagogista yhteistyötä on viime vuosina aloitettu Kiasman kanssa tuloksina Monsteritutkija-opastukset, ”Merkillinen polku” pelilliset työpajat ja Nykytaide-tehtäväideat alle kouluikäisille. Toimintaa laajennetaan myös muihin museoihin ja näyttelyjärjestäjiin. Kulttuurikeskus Caisan ja monikielisen kirjaston kanssa on vuodesta 2012 alkaen järjestetty monikielisiä satutuokioita nimellä ”Sadan kielen sadut”. Lisäksi on toteutettu tähän mennessä kaksi kertaa monikielisen taidepedagogiikan menetelmiä esittelevä verkostotapaaminen varhaiskasvattajille ja vanhemmille ”Leikin 100 kieltä ja tarinaa”.⁷⁵

Taideseikkailut

Kulttuurikeskus tarjoaa myös taideseikkailuja päiväkodeille. Taideseikkailut toteutetaan 3x2 -opetuksena päiväkodeissa yhteistyössä varhaiskasvatustieteiden tutkimuskeskuksesta.

---

⁷¹ Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, s. 42.

⁷² Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, s. 32.

⁷³ Varhaiskasvatustieteiden tutkimuskeskuksesta sähköpostitse saadut tiedot 16.3.2017.

⁷⁴ Varhaiskasvatustieteiden tutkimuskeskuksesta sähköpostitse saadut tiedot 16.3.2017.

⁷⁵ Varhaiskasvatustieteiden tutkimuskeskuksesta sähköpostitse saadut tiedot 16.3.2017.

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili 21.3.2017

---

ton kanssa. Kulttuurikeskus kouluttaa päiväkotihenkilökuntaa taiteen ja taidelähtöisten menetelmien tuomiseksi päiväkotien arkeen.⁷⁶

Taideseikkailut ovat Annantalon tarjoamia taidekursseja, jotka koostuvat kuuden tunnin taidetyöpajakokonaisuudesta yhdelle lapsiryhmälle sekä taidekasvatustreffit päivähoiton henkilökunnan kanssa. Taideseikkailu voi jakautua kolmeen tai kuuteen tapaamiskertaan, kokonaismäärä on aina yhteensä kuusi tuntia. Seikkailu tapahtuu joko kokonaan päiväkodin omissa tiloissa, Annantalon tiloissa tai molemmissa. Kurssit ovat päivähoiton yksiköille maksuttomia.⁷⁷

Taideseikkailun tavoitteena on yhtäältä tarjota työpajoissa lapsille elämyksellinen mahdollisuus kokea ja tehdä itse taidetta, toisaalta taidekasvatustreffeillä tarjota henkilökunnalle koulutusta ja tukea taidekasvatuksen vahvistamiseen päiväkodissa. Päiväkotikiitos kutsuu taidekasvatustreffeille henkilökuntaa myös lähialueen muista päiväkodeista. Taidekasvatustreffien ansiosta yksittäinen taideseikkailu säteilee myös työpajan saanutta ryhmää ja päiväkotia laajemmalle.⁷⁸

Taideseikkailun ensisijaisena kohderyhmänä ovat kaikki kaupungin päivähoiton lapsiryhmät (3-5 -vuotiaat) niin päiväkodeissa kuin muun muassa perhepäivähoitoryhmissä. Taideseikkailuja tarjotaan päivähoiton aluepäälliköille, jotka ohjaavat seikkailun oman näkemyksensä mukaan jollekin alueella toimivista ryhmistä.⁷⁹ Kulttuurikeskuksen mukaan taideseikkailuja on tarjottu kaikille kaupungin varhaiskasvatusalueille tasaisesti. Aluepäällikön on toivottu ohjaavan tarjotun seikkailun sellaiseen päivähoiton yksikköön, jonka tiedetään syystä tai toisesta osallistuneen kulttuuritarjontaan vähemmän kuin muut.⁸⁰

Taideseikkailut kohdentuvat lapsiryhmille eri puolilla Helsinkiä. Tavoitteena on ohjata vähintään yksi taideseikkailu jokaiselle varhaiskasvatusalueelle vuosittain. Vuonna 2016 taideseikkailuille osallistui 22 lapsiryhmää 12 varhaiskasvatusalueelta 11 päiväkodista ja neljästä perhepäivähoitoryhmästä. Yhteensä osallistuneita lapsia oli 270.⁸¹

Kulttuurikeskuksen mukaan taideseikkailutoiminnan laajentamiselle olisi perusteita, koska kysyntä päiväkodeissa on valtavaa ja oman henkilöstön osaminen hyvin vaihtelevaa taidekasvatussisällöissä. Päivähoitoarjessa on kuitenkin helppo irrottaa aikaa taidekasvatussisällöille. Annantalon resurssit ovat hyvin rajalliset ja toiminnan mahdollista laajentamista suunniteltaessa on otettava huomioon myös tuotantoresurssin (henkilöresurssi) kasvattaminen. Toi-

---

⁷⁶ Arviointikäynti kulttuurikeskuksessa 9.1.2017.

⁷⁷ Kulttuurikeskus, vastaava kurssisuunnittelija 1.3.2017.

⁷⁸ Kulttuurikeskus, vastaava kurssisuunnittelija 1.3.2017.

⁷⁹ Kulttuurikeskus, vastaava kurssisuunnittelija 1.3.2017.

⁸⁰ Kulttuurikeskus, vastaava kurssisuunnittelija 1.3.2017.

⁸¹ Kulttuurikeskus, vastaava kurssisuunnittelija 1.3.2017.

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili 21.3.2017

---

mintaa tulisi kehittää siihen suuntaan, että yhteistyö varhaiskasvatusviraston kanssa tiivistyisi ja mahdollisesti myös he voisivat osallistua kustannuksiin. Tulevaisuudessa taideseikkailut voisivat työllistää taideopettajia huomattavasti enemmän ja tavoittaa esimerkiksi jokaisen lapsen kerran päivähoitovuosien aikana.⁸²

Kulttuurikeskuksen mukaan yhteistyö varhaiskasvatusviraston kanssa on vi-rastotasolla ollut vähäistä. Yhteistyötä on hoidettu lähinnä sähköpostitse suo-raan kulttuurikeskuksen kurssisuunnittelijan ja varhaiskasvatusviraston alue-päällikön kanssa. Aluepäällikön tehtävä on tiivistynyt lähinnä taideseikkailun eteenpäin välittämiseen.⁸³

Taideseikkailuja järjestetään osin Annantalon tiloissa (erityisesti perhepäivä-hoidon ryhmille, koska heillä ei yleensä ole sopivia tiloja käytössä), missä haasteet liittyvät lähinnä tilojen saatavuuteen. Suurin osa seikkailuista järjes-tetään kuitenkin joko osin tai kokonaan päiväkodin omissa tiloissa, joiden so-veltuutus tarkoitukseen vaihtelee paljon. Myös siellä on saatavuuteen liittyvät haasteet, mutta erityisesti haasteita liittyy työvälineisiin, sillä hoitoyksiköissä on usein hyvin puutteelliset taidetyövälineet. Välineettömät taidekasvatusme-netelmät, kuten draama, sopivatkin päiväkoteihin paremmin.⁸⁴

Taideseikkailuja järjestettäessä on pyritty kuuntelemaan päivähoitoryhmän toiveita. Jos matkat ovat muodostuneet esteeksi, taideseikkailu on sovittu jär-jestettäväksi kokonaan päiväkodin tiloissa. Silloin vain taideopettaja matkus-taa.⁸⁵

Taideseikkailutoiminnalla on potentiaalia kasvaa paljon, sillä kysyntä on kovaa ja tilat ovat olemassa (päiväkodin omat tilat). Alle kouluikäisiin lapsiin kohdis-tettu taidekasvatus myös usein synnyttää konkreettisia tuloksia lapsen kehi-tyksessä.⁸⁶

2.3.3 Alle kouluikäisille on muutakin tarjontaa

Taideneuvola

Taideneuvolan tavoitteena on tukea perheiden taidekasvatusta antamalla ideoita, käytännön kokemuksia ja tietoa siitä, miten lapset ja aikuiset voivat yhdessä kokea ja tehdä taidetta kotona. Pyrkimyksenä on tavoittaa niitä per-heitä, joiden lapset eivät ole päivähoidossa.⁸⁷ Taideneuvola koostuu kolmesta

---

⁸² Kulttuurikeskus, vastaava kurssisuunnittelija 1.3.2017.

⁸³ Kulttuurikeskus, vastaava kurssisuunnittelija 1.3.2017.

⁸⁴ Kulttuurikeskus, vastaava kurssisuunnittelija 1.3.2017.

⁸⁵ Kulttuurikeskus, vastaava kurssisuunnittelija 1.3.2017.

⁸⁶ Kulttuurikeskus, vastaava kurssisuunnittelija 1.3.2017.

⁸⁷ Kulttuurikeskus, vastaava kuvataideopettaja 1.3.2017.

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili

21.3.2017

erillisestä työpajasta, jotka on suunnattu 3-6 -vuotiaille aikuisen kanssa osallistuville lapsille. Vuonna 2016 taideneuvolatoimintaa järjestettiin mm. Annantalolla ja Malmitalolla.⁸⁸

Taideneuvola aloitti toimintansa Annantalossa syksyllä 2009. Kävijät ovat olleet alusta lähtien sekä lähiympäristöstä että eri puolilta Helsinkiä. Keväällä 2016 taideneuvola jalkautui myös kulttuurikeskuksen aluetaloihin (Stoa, Vuotalo, Malmitalo ja Kanneltalo), joissa kävijät ovat olleet pääsääntöisesti lähiympäristöstä. Toiminta jatkuu edelleen.⁸⁹

Taide ja sen tapa lähestyä maailmaa ovat toiminnassa vahvasti läsnä. Tämä näkyy huolella valmistelluissa teemallisissa sisällöissä, pedagogiikassa sekä työskentelymateriaaleissa ja -tiloissa. Neuvolan toiminta ja työskentely on kuvataidevetoista, mutta ohjelmaan sisältyy myös muita taideaineita, esimerkiksi tanssi ja musiikki. Vierailijoina neuvolassa on ollut muun muassa kirjailija, pianisti, tanssija ja kokki.⁹⁰

Taideneuvolatoiminta on tarkoitettu 3-6 -vuotiaille lapsille yhdessä oman aikuisen kanssa. Annantalossa taideneuvola kokoontuu syys- ja kevätlukukaudella 9 kertaa maanantaisin, jolloin on kaksi saman sisältöistä ryhmää. Toinen ryhmä on aamupäivällä ja toinen iltapäivällä, ja molempien kesto on puolitoista tuntia. Näihin kokoontumisiin on vapaa pääsy ja ennakoilmoittautumista ei tarvita. Mukaan mahtuu suosituksen mukaan 30 ensimmäistä, mutta usein tämä määrä ylittyy taideneuvolan suuren suosion vuoksi. Pyrkimys on ollut tehdä taideneuvolasta ilmaista ja helposti saavutettava, ns. matalan kynnyksen toimintaa. Toiminnan vetäjänä on kokenut taidepedagogi.⁹¹

Taideneuvolan piirissä on myös kolmen viime vuoden aikana syksyisin järjestetty teemallinen työpajapäivä, jonka suunnittelusta ovat vastanneet seniorikäiset vapaaehtoiset. Heidän moniammatillisista osaamistaan ja pedagogisia kykyjään on hyödynnetty taidetyöpajoissa. Keskimäärin näissä sunnuntaisin järjestetyissä työpajapäivissä on käynyt 300–400 osallistujaa, etupäässä lapsiperheitä.⁹²

Viime keväänä taideneuvolassa aloitettiin ns. vauvojen värikylytoiminta, johon vauva- ja taaperokäiset osallistuvat yhdessä oman aikuisen kanssa. Toimintaan on ennakoilmoittautuminen ja ryhmät ovat täytyneet ennätysnopeasti. Tämä toiminta jatkuu tänä keväänä.⁹³

⁸⁸ <http://www.hel.fi/www/helsinki/fi/tapahtumakalenteri/tapahtuma/?id=kulke:39292>

⁸⁹ Kulttuurikeskus, vastaava kuvataideopettaja 1.3.2017.

⁹⁰ Kulttuurikeskus, vastaava kuvataideopettaja 1.3.2017.

⁹¹ Kulttuurikeskus, vastaava kuvataideopettaja 1.3.2017.

⁹² Kulttuurikeskus, vastaava kuvataideopettaja 1.3.2017.

⁹³ Kulttuurikeskus, vastaava kuvataideopettaja 1.3.2017.

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili 21.3.2017

Viime vuonna taideneuvolan eri toiminnoissa Annantalossa oli noin 1500 kävijää. Tässä luvussa ovat mukana myös aikuiset eli arvion mukaan kävijöissä on noin 1000 lasta ja 500 aikuista. Osa heistä on käynyt taideneuvolassa useamman kerran.⁹⁴

Keväällä 2016 taideneuvola jalkautui aluetaloihin (Stoa, Vuotalo, Malmitalo ja Kanneltalo), joissa kävijät ovat olleet pääsääntöisesti lähiympäristöstä. Tätä toimintaa organisoivat näiden talojen tuottajat. Taideneuvolan kokoontumiskertoja on kussakin paikassa kuusi vuodessa ja samoin kuin Annantalossa ryhmät ovat olleet jatkuvasti täynnä, monesti yli täynnä. Toiminta-ajatuksena on ilmainen vapaa pääsy ja ei ennakoilmoittautumista. Tänä keväänä Stoassa siirrytään ilmoittautumiseen, koska tulijoita on ollut niin paljon, että tiloihin ei ole mahduttu kunnolla.⁹⁵

Lapsen ja aikuisen yhdessä tekeminen on keskeistä taideneuvolan pedagogiikassa. Tätä aluetta pyritään tutkimaan ja sitä kautta toimintaa kehittämään ensi syksynä alkavalla pienimuotoisella pedagogisen dokumentoinnin projektilla. Tätä varten on varattu pieni lisärahoitus neuvolalle.⁹⁶

Annantalossa taideneuvola toimii kuvataideluokassa ja tila on sopiva suhteessa toiminnan tarpeisiin. Yksi ongelma on se, että kovan yleisösuosion vuoksi tila on useimmilla kokoontumiskerroilla ahdas ja tilaa työskentelyyn on niukasti. Aluetaloissa tilat ovat pääsääntöisesti toimivat, mutta joissakin taloissa neuvola toimii taideluokassa, jota hallinnoi kulttuurikeskuksen ulkopuolinen toimija esimerkiksi Helsky. Tästä voi aiheutua esimerkiksi säilytys- ja tiedonkulkuongelmia.⁹⁷

Annantalossa taideneuvolan kävijöiden antamassa välittömässä palautteessa ei ole noussut esille se, että matkat olisivat este osallistumiselle. Päinvastoin taloon tullaan mielellään, koska samalla päästään osalliseksi muusta lastenkulttuurista, esimerkiksi näyttelyt ja kirjakahvila.⁹⁸

Taideneuvolan suuren suosion viesti on, että toimintaa tulisi laajentaa. Kulttuurikeskuksen mukaan kannattaisi hyödyntää kehitettyä, toimivaa konseptia. Neuvolatoimintaa voitaisiin lisätä Annantalossa ja viedä sitä laajemmin eri puolille Helsinkiä, esimerkiksi sinne, missä perheiden yhteyttä halutaan vahvistaa.⁹⁹

---

⁹⁴ Kulttuurikeskus, vastaava kuvataideopettaja 1.3.2017.

⁹⁵ Kulttuurikeskus, vastaava kuvataideopettaja 1.3.2017.

⁹⁶ Kulttuurikeskus, vastaava kuvataideopettaja 1.3.2017.

⁹⁷ Kulttuurikeskus, vastaava kuvataideopettaja 1.3.2017.

⁹⁸ Kulttuurikeskus, vastaava kuvataideopettaja 1.3.2017.

⁹⁹ Kulttuurikeskus, vastaava kuvataideopettaja 1.3.2017.

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili 21.3.2017

Small size -päivät

Lasten oikeus taiteeseen ja kulttuuriin koskee myös kaikkein pienimpiä. Small size -päivät tarjoaa työpajoja ja taidetta 0-6 -vuotiaille lapsille. Tammikuun viimeisenä viikonloppuna samaan aikaan monissa maailman eri kaupungeissa (niin Helsingissä kuin Madridissa, Lontoossa, Salzburgissa, Bukarestissa, Mexico Cityssä jne.) vietetään Small Size -päiviä, joiden aikana pienet lapset, heidän perheensä ja hoitajansa kokoontuvat yhdessä esitysten ja taiteen ääreen.¹⁰⁰ Small size days -tapahtumat järjestetään kansainvälisen yhdistyksen Artistic International Association Small size aloitteesta ja ne ovat myös osa Small size, performing arts for early years projektia.¹⁰¹

Helsinki on ollut alusta alkaen mukana järjestämässä Small Size -päiviä, joita on järjestetty vuodesta 2015 alkaen. Annantalo on ollut aloitteentekijänä yhteisen festivaalin järjestämisessä. Vuonna 2017 tapahtumassa oli noin 250 osallistujaa. Tapahtumassa oli viisi työpajaa noin 10 lapselle ja vanhemmalle kerrallaan sekä kaksi esitystä, joihin mahtui yhteensä noin 150 katsojaa. Aikaisempina vuosina esityksiä on ollut enemmän, jolloin osallistujia on ollut noin 400–500.¹⁰²

Annantalon esitystoiminta on pääosin suunnattu alle kouluikäisille ja on kulttuurikeskuksen omaa Small size -toimintaa. Yhteistyötä tehdään pienten teatterien ja ryhmien kanssa muun muassa siten, että he saavat kulttuurikeskukset harjoitustilaa ja salin ensi-illaksi ja kulttuurikeskus saa vastineeksi 1-2 maksutonta esitystä helsinkiläisille päiväkodeille tarjottavaksi. Vuotuinen Hurraa/Bravo! -festivaali tarjoaa esityksiä ja työpajoja maksutta lapsiryhmille.¹⁰³

Kurssit ja muu toiminta

Alueelliset kulttuurikeskukset Kanneltalo, Malmitalo, Stoa, Annantalo ja Vuotalo järjestävät kurssuja ja myös lyhyt- ja lomakursseja lapsille ja nuorille. Esimerkiksi Annantalon kurssien taidelajeina keväällä 2017 ovat animaatio, arkkitehtuuri, grafiikka, keramiikka, kuvataide (4-10 -vuotiaille sekä 10–18 -vuotiaille), musiikki, sanataide, sarjakuva, tanssi, teatteri, tekstiilitaide ja valokuva.

Kulttuurikeskuksen mukaan alueellisissa kulttuurikeskuksissa järjestetään lisäksi maksuttomia, kohdennettuja esityksiä päiväkodeille, teematapahtumia alle kouluikäisille lapsille ja perheille sekä kutsutaan päiväkoteja yhteisöllisiin tapahtumiin.¹⁰⁴

---

¹⁰⁰ Small size -päivät, esite.

¹⁰¹ Small size -päivät, esite.

¹⁰² Kulttuurikeskus, kulttuurituottaja 15.3.2017.

¹⁰³ Kulttuurikeskus, kulttuurituottaja 15.3.2017.

¹⁰⁴ Arviointikäynti kulttuurikeskuksessa 9.1.2017.

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili 21.3.2017

2.4 Onko koulutilojen käyttöä lisätty?

Kulttuuristrategian toimenpide-ehdotus oli: ”Laajennetaan koulutilojen käyttöä taiteen perusopetukseen sekä kulttuuri- ja taide-, kansalais- ja yhteisötoimintaan, erityisesti keskusta-alueen ulkopuolella. Tilojen hinnoittelu tukee niiden tehokasta käyttöä tähän toimintaan.” Tarkastelu on tässä rajattu lähinnä taiteen perusopetukseen.

2.4.1 Koulutilojen käytön lisäämiselle on asetettu tavoitteet

Koulutilojen käytön lisäämiseksi sivistystointa johtava apulaiskaupunginjohtaja asetti 17.3.2014 (§ 8) työryhmän toteuttamaan tavoitetta. Työryhmä on laatinut Koulutilat käyttöön -raportin (31.3.2016), jossa tuodaan esille tilojen käytön nykytilanne haasteineen. Työryhmässä on ollut mukana opetusviraston, liikuntaviraston ja kaupunginkanslian edustus Tämän lisäksi toimii pysyväisluonteinen työryhmä, joka kehittää koulutilojen perusparannusta ja rakentamista iltakäyttöä tukevaksi.¹⁰⁵

Koulutilat käyttöön -raportin mukaan pilottihankkeeseen lähti mukaan 11 koulua. Pilotin tavoitteena oli lisätä koulujen käyttöä monitoimitiloina ja selvittää toimenpiteitä, joilla tilojen ilta- ja vapaa-ajankäytön monipuolisuutta ja tehokkuutta saadaan parannettua. Pilotissa on tarkasteltu tilavarausten tietojärjestelmiä, viestintää ja tiedotusta (esimerkiksi internet-sivut ja Wilma-tiedotteet), pilottikoulujen bonusjärjestelmän luomista ilta- ja vapaa-ajankäytön lisäämiseksi, iltakäytön valvontaa (ml. omavalvonta) ja hinnoittelua. Jatkotoimenpiteinä työryhmä esittää iltavalvonnan mallin luomista (ml. omavalvonnan laajentaminen), erillisten sisäänkäyntien tai väliseinien rakentamista kouluihin, kaupunkiyhteisen sähköisen varausjärjestelmän luomista, luokkatilojen varauspalvelun uudelleen organisoiminnin ja markkinoinnin mahdollista keskittämistä.

Koulutilat käyttöön -työryhmä teki viisi ehdotusta jatkotoimenpiteiksi (liite 2). Sivistystointa johtava apulaiskaupunginjohtaja päätti 3.6.2016 (12 §) todeta Koulutilat käyttöön -pilottia valmisteleavan ja arvioivan työryhmän työn päättyneeksi ja merkitsi tiedoksi työryhmän loppuraportin. Samalla apulaiskaupunginjohtaja päätti kehottaa opetusvirastoa

- varmistamaan, että kaikessa koulutilojen käytön suunnittelussa on tavoitteena ilta- ja vapaa-ajankäytön lisääntyminen
- yhdessä liikuntaviraston kanssa varmistamaan, että koulujen liikuntatilojen siirto liikuntaviraston hallintaan toteutuu suunnitellussa aikataulussa

---

¹⁰⁵ Arviointikäynti kulttuurikeskuksessa 9.1.2017.

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili 21.3.2017

- valmistelemaan selkeän konseptin, jonka avulla turvataan vapaa-ajankäyttäjien tarpeiden huomioiminen koulurakennusten uudis- ja perusparannushankkeiden suunnittelussa
- varmistamaan toimivan yhteistyön ja sopimukseen perustuvat kumppanuudet keskeisten käyttäjäryhmien kanssa
- asettamaan esimerkiksi aluepäälliköille ja/tai rehtoreille koulutilojen vapaa-ajan käytön lisääntymiseen liittyviä tavoitteita
- seuraamaan ilta- ja vapaa-ajankäytön lisääntymistä.

Koulutilojen lisäksi tilojen käyttöä on tarkasteltu laajemminkin kaupunkitasoisesti, kun vs. kaupunginjohtaja päätti johtajistokäsittelyssä 16.12.2015 (§ 86) asettaa Asukas- ja yhteisöyhteistyö alueilla -työryhmän, jonka tehtävänä oli laatia "Kirjasto asukkaiden toiminnan tukena" -kokeiluhankkeesta saatujen kokemusten pohjalta ehdotus yhtenäisestä toimintamallista ja -periaatteista, miten kaupungin julkiset palvelutilat ja -toiminnot avataan nykyistä kattavammin asukas- ja yhteisötoiminnan tukemiseksi ja kaupungin hallintokuntien yhteistyön edistämiseksi eri kaupunginosissa. Työryhmä selvitti keskeisten virastojen eri alueilla olevien toimitilojen yhteiskäytön periaatteita ja toimintatapoja sekä kumppanuuskäytäntöjä.

Kaupunginjohtaja päätti johtajistokäsittelyssä 7.9.2016 merkitä Asukas- ja yhteisöyhteistyö alueilla -työryhmän loppuraportin tiedoksi ja todeta työryhmän työn päättyneeksi. Samalla kaupunginjohtaja päätti todeta, että työryhmän ehdottamat kaupungin julkisten palvelutilojen käyttöä koskevat periaatteet otetaan huomioon kaupungin tulevan osallisuus- ja vuorovaikutusmallin valmistelussa ja kaupunginkansliassa valmisteltaessa toimitilojen käyttöön liittyviä ohjeita ja maksuja koskevia päätöksiä. Työryhmä teki kahdeksan ehdotusta (liite 3), jotka pyrkivät erityisesti varmistamaan, että kaupunkitasolla olisi yleiset ja yhtenäiset periaatteet tilojen käyttöön. Päätöksen perustelujen mukaan kaupunginkanslia huolehtii toimitilojen käyttöä ja maksuja koskevien ohjeiden jatkovalmistelusta talousarvion noudattamisohjeiden ja muiden päätösten valmistelun yhteydessä ottaen huomioon myös kiinteistö- ja toimitilaturvallisuuskäytännöt.

Opetuslautakunta päätti 21.6.2016 (§ 124) tavoitteet koulujen ilta- ja vapaa-ajan käytön lisäämiseksi. Päätöksen mukaan koulujen tilasuunnittelussa huomioidaan tilojen monikäyttöisyys ja toiminnan suunnittelulla lisätään hallintokuntien välistä tilankäyttöä yhteisissä tiloissa. Tavoitteena on, että lisätään asukkaiden ja alueen toimijoiden tilankäyttöä koulutiloissa.¹⁰⁶

---

¹⁰⁶ Opetuslautakunta 21.6.2016 § 124.

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili 21.3.2017

2.4.2 Koulutilojen käyttöä lisäävät toimet on aloitettu

Kaupungin strategiaohjelman 2013–2016 seurantaraportin (2.-3.2.2017) mukaan toimenpidettä ”koulujen tiloja avataan asukkaiden ja kolmannen sektorin käyttöön” on toteutettu ja koulujen tiloja on avattu kohderyhmän käyttöön ”Koulutilat käyttöön” -tilapilotin yhteydessä. Pilottihankkeessa on kartoitettu eri hallintokuntien tilavarauksjärjestelmien yhteensopivuutta ja keskittämistä. Tässä ei ole edistytty kovinkaan paljon. Opetusviraston mukaan tilojen monipuolisen käytön tehostamista parantaisi koko kaupunkitason yhteinen, asiakasystävällinen ja helpokäyttöinen tilanvarausjärjestelmä.¹⁰⁷

Opetusviraston mukaan koulun rehtori hallinnoi tiloja klo 8-17. Kouluissa on vapaata tilaa paljonkin klo 14–17 välillä. Tästä näkökulmasta koulutilojen käytön laajentaminen on mahdollista. Vuokrasopimukset lisääntyvätkin koko ajan. Jokin aika sitten oli kokeilu, että rehtori päätti tilojen iltakäytöstä, mutta nykyään tilakeskus vastaa tiloista ja tulevaisuudessa (1.6.2017 alkaen) liikuntavirasto tulee vastaamaan koulujen liikuntatiloista.¹⁰⁸ Opetusviraston hallintaan jäävät edelleen luokka- ja muut tilat.

Koulutilojen käytön laajentamista on pyritty lisäämään hakemalla yhteistyökumppaneita muista hallintokunnista. Opetusvirasto muutti keväällä 2017 ohjeistustaan siten, että kerhotoimintaa saavat vetää muutkin kuin opettajat, ja koulujen toivotaan etsivän yhteistyökumppaneita muista hallintokunnista. Opetusvirasto pystyy vaikuttamaan tällä toimenpiteellä erityisesti koulujen klo 8-17 välisen ajan tilojen käytön monipuolistumiseen. Opetusvirasto toivoo kerhotoiminnan vapauttamisen lisäävän koulutilojen käyttöä. Lasten harrastukset ovat kalliita, joten lisääntynyt koulutilojen käyttö harrastuksiin on yhdenvertaisuutta luova asia.¹⁰⁹

Vuoden 2017 talousarviossa opetusvirastolla on toiminnallisena tavoitteena (ei sitova) kehittää lasten, nuorten ja perheiden aktiivista toimintaa ja vahvistaa osallisuutta siten, että jokaisella lapsella on mahdollisuus johonkin harrastukseen. Tämä mittari on, että ”Vähintään 40:ssä suomenkielisessä ja viidesssä ruotsinkielisessä peruskoulussa koulun tiloja käytetään koulun jälkeen ilta-päivisin harrastustoimintaan”.

Opetusvirasto ja nuorisoasiainkeskus ovat sopineet tilasuunnittelun yhteistyön tiivistämisestä. Yhteiskäyttöön soveltuvia tiloja etsitään useilla alueilla ja toimintaa pilotoidaan. Tällä hetkellä yhteiskäyttöön liittyviä suunnitelmia on vireillä Munkkivuoren ala-asteen ja Pakilan yläasteen osalta, joiden hankesuunnitelmissa on huomioitu tai tullaan huomioimaan nuorisoasiainkeskuksen toiminnalliset tilatarpeet. Puistolän peruskoulun aulassa ja kotitalouden opetusti-

---

¹⁰⁷ Strategiaohjelman 2013-2016 seuranta 2017.

¹⁰⁸ Haastattelu opetusvirastossa 23.2.2017.

¹⁰⁹ Haastattelu opetusvirastossa 23.2.2017.

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili 21.3.2017

---

loissa on kokeiltu nuorisoasiainkeskuksen maksutonta iltakäyttöä kolmena iltana viikossa. Hyvin toiminutta yhteistyötä jatketaan sopimalla tilojen maksuttomasta jatkokäytöstä seuraavaksi neljäksi vuodeksi.¹¹⁰

Opetusvirasto on neuvotellut tilatarpeista myös kulttuurisektorin eri toimijoiden kanssa (mm. taiteen perusopetusta antavat oppilaitokset). Kulttuuritoimen toivomuksesta ilta- ja vapaa-ajankäyttöä on pidennetty ensi lukuvuonna alkamaan jo elokuun alusta ja päättymään juhannuksena. Erityisesti musiikkikoulut olisivat kiinnostuneita lisäämään koulukäyttöä omavalvonnalla. Käyttöastetta pyritään nostamaan rakentamalla pitkäjänteistä strategista kumppanuutta koulujen, taiteen perusopetusta antavien oppilaitosten sekä kulttuurikeskuksen välillä.¹¹¹

Opetusviraston näkemyksen mukaan koulutilojen käytön lisäämiseen liittyy joidenkin ongelmia. Ennen koulut rakennettiin siten, että koko koulu on auki kerralla, eikä tiloista saa helposti erotettua pienempiä osia. Jos haluaisi, että koulun tilat olisivat käytössä taiteen perusopetukseen illalla, se pitäisi ottaa huomioon jo silloin, kun kouluja rakennetaan tai korjataan. Uudet koulut on mahdollista rakentaa siten, että tilasta voidaan erottaa tietty alue, eikä koko koulun ole tarvetta olla auki yhtä aikaa. Nykyään uusiin kouluihin tehdäänkin monitoimitiloja.¹¹²

Merkittävä osa koulujen ilta- ja vapaa-ajan käytön tehokkaan ja joustavan käytön haasteista liittyy iltavalvontapalvelun toteuttamiseen. Nykymallissa rehtori päättää maksuttomasta koulutilojen käytöstä klo 8-17 sekä omavalvontamahdollisuudesta ilta- ja vapaa-ajan käytön osalta. Käyttäjät ja koulun rehtori allekirjoittavat avaintenluovutus sopimuksen, joka mahdollistaa omakäytön. Käytettäviin tiloihin tulee lisäksi varata siivousvälineet, jotta omavalvontaan oikeutettu käyttäjä voi myös siivota tilat käytön jälkeen. Omavalvonta toisi tiloille lisää käyttäjiä edullisemmän hinnan vuoksi, mutta tällä hetkellä malli on käytössä vain harvoissa kouluissa.¹¹³

2.4.3 Tilahinnoittelu on muuttumassa

Opetuslautakunta linjasi 21.6.2016 (§ 124) tavoitteet koulujen ilta- ja vapaa-ajan käytön lisäämiseksi todeten tavoitteeksi, että hinnoittelun keinoin edistetään koulujen, oppilaitosten ja päiväkotien tilojen ilta- ja vapaa-ajankäyttöä. Päätöksen mukaan hinnoittelua ohjaavat seuraavat periaatteet:

- Opetuksen ja kasvatuksen yhteistyökumppaneille ja läheisesti toimintaan liittyville sidosryhmille tilat voidaan luovuttaa käyttöön maksutta. Helsingin

---

¹¹⁰ Opetuslautakunta 21.6.2016/8.

¹¹¹ Opetuslautakunta 21.6.2016/8.

¹¹² Haastattelu opetusvirastossa 23.2.2017.

¹¹³ Opetuslautakunta 21.6.2016/8.

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili 21.3.2017

---

kaupungin muille hallintokunnille ja muille kaupungin strategiaa tukeville tahoille tilavuokra määritellään omakustannushinnoitteluperiaatteiden mukaisesti.

- Kaupallisiin tarkoituksiin tiloja vuokrattaessa hinta olisi edelliseen verrattuna kaksinkertainen.
- Hinnoittelussa tulee ottaa huomioon tilojen varustelutaso siten, että erikoisluokkien ja neliömäärältään perinteisestä luokkatilasta poikkeavat tilat hinnoitellaan erikseen.
- Mahdolliset muutokset ilta- ja vapaa-ajankäytön valvonnan ja tilojen siivouksen käytänteissä tulee ottaa huomioon hinnoittelumallissa.¹¹⁴

Opetuslautakunnan päätöksen mukaan opetusviraston koulutilojen tilahinnoittelu uudistetaan ja yhtenäistetään vastaamaan muiden hallintokuntien tilahinnoittelu. Hinnoittelussa huomioidaan käyttäjäryhmä ja käyttäjän toiminnan luonne. Lautakunnan päätöksen mukaan esitys uudesta tilahinnoittelusta tuodaan opetuslautakuntaan maaliskuussa 2017.¹¹⁵ Tilanteessa 17.3.2017 ei vielä ollut varmuutta siitä, ehtiikö esitys lautakuntaan maaliskuussa. Uutta tilahinnoittelu ei arviointihetkellä vielä ollut saatavilla, mutta ennakkotietojen mukaan lasten ja nuorten toimintaa edistäville toimijoille tilat annettaisiin käyttöön maksutta, mikäli vahtimestaripalveluja ei tarvita (omavalvonta). Jos vahtimestaripalvelu tilataan, käyttäjä maksaa sen kustannukset.¹¹⁶

Kaupunkitason yhteinen tilavarausjärjestelmä kaikkien tilojen osalta helpottaisi asiointia ja tilojen ulosvuokrausta.¹¹⁷ Liikuntaviraston tilavarausjärjestelmä on uudistumassa,¹¹⁸ mutta uudistus ei ehtinyt vielä kevään 2017 varauksiin.¹¹⁹

2.4.4 Taiteen perusopetuksen tilojen käyttö osittain haasteellista

Taiteen perusopetus on tavoitteellista tasolta toiselle etenevää ensisijaisesti lapsille ja nuorille järjestettävää eri taiteenalojen opetusta, joka samalla antaa oppilaalle valmiuksia ilmaista itseään ja hakeutua asianomaisen taiteenalan ammatilliseen ja korkea-asteen koulutukseen.¹²⁰

Helsingin kulttuuristrategian taustaselvityksen mukaan yksityiset taideoppilaitokset järjestävät lapsille ja nuorille taiteen perusopetusta, jota Helsinki tukee avustuksin. Taiteen perusopetus on pitkäjänteistä taiteen opiskelua, josta voidaan periä kohtuullisia oppilasmaksuja.¹²¹

---

¹¹⁴ Opetuslautakunta 21.6.2016/8.

¹¹⁵ Opetuslautakunta 21.6.2016 § 124.

¹¹⁶ Puhelimitse opetusvirastosta saadut tiedot 17.3.2017.

¹¹⁷ Opetuslautakunta 21.6.2016 § 124.

¹¹⁸ <http://www.hel.fi/www/Helsinki/fi/kulttuuri-ja-vapaa-aika/liikunta/liikuntatilojen-varaaminen/> luettu 17.3.2017.

¹¹⁹ Puhelimitse saatu tieto opetusvirastosta 17.3.2017.

¹²⁰ Laki taiteen perusopetuksesta 21.8.1998/633.

¹²¹ Helsingin kulttuuristrategia 2012–2017, taustaselvitys.

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili 21.3.2017

Taiteen perusopetus pohjautuu lakiin ja opetussuunnitelmaan ja sitä järjestetään kouluajan ulkopuolella. Opetusta annetaan esimerkiksi musiikkiopistoissa, kuvataide- ja tanssi- ja sirkuskouluissa, joista Helsingin kaupungin toiminta-avustusta saa 40 toimijaa. Niistä 15 taideoppilaitosta on lisäksi tuntiperusteisen valtionavustuksen piirissä.¹²²

Taiteen perusopetuksen toimitilat

Taiteen perusopetuksen tila ja kehittämistarpeet Helsingissä julkaisun mukaan oppilaitoksilla oli vuonna 2014 käytössään lähemmäs 200 taiteen perusopetuksen opetustilaa Helsingissä. Valtaosa oli vuokrattuja tiloja ja vain 4 prosenttia oppilaitosten omistamia tiloja.¹²³

Toimivat opetustilat ovat opetuksen toteutumisen kannalta keskeiset. Puutteelliset tilat vaikuttavat opetuksen tasoon ja etenemiseen, oppilaiden tarpeisiin ja tasa-arvoon sekä opettajien työpaikkoihin ja työmäärään. Erityisesti opinnoissa pidemmälle edetessä ovat omat ja toimivat tilat tärkeitä. Sopivien tilojen puute johtaa lisäksi siihen, ettei opetusta välttämättä pystytä järjestämään siellä, missä olisi tarvetta.¹²⁴

Oppilaitosten tilat saattavat olla sekä ammattilaisten että oppilaiden käytössä ja käytännössä jatkuvassa käytössä, jolloin opetusta ei ole mahdollista lisätä. Oppilaita olisi monesti enemmänkin tarjolla, mutta jos tilat eivät vedä enempää, ei laajentuminen ole mahdollista. Riittämättömyys koskee ennen kaikkea ryhmäopetusta ja sen vaatimia isoja tiloja. Moni oppilaitos tarvitsisi lisäksi enemmän varasto- ja säilytystilaa. Tämä korostuu oppilaitoksilla, jotka opettavat useassa paikassa ilman varsinaista omaa toimipistettä. Itäisessä Helsingissä ja keskustassa on alueita, joilta on haasteellista löytää opetukseen soveltuvia tai kohtuuhintaisia tiloja, mikä puolestaan hankaloittaa opetuksen järjestämistä. Opetus haluttaisiin kuitenkin tuoda sinne missä oppilaat ovat.¹²⁵

Osa oppilaitoksista vuokraa tiloja Helsingin kaupungin tilakeskuksen kautta. Tilakeskuksen hallinnoimaa, koululuokkien iltakäytön tilanvarausjärjestelmää on kritisoitu jäykäksi ja joustamattomaksi. Keskeiseksi ongelmiksi on kuvattu joustamattomuus toimijoiden tarpeisiin nähden sekä haasteelliset käyttöajat ja vuorojako. Tilavaraukset on tehtävä järjestelmään jo ennen kuin lopullinen oppilasmäärä on varmistunut. Tilojen päätöksistä kerrotaan kesällä, jolloin oppilaitosten on jo täytynyt päättää omat lukujärjestyksensä ja opettajien työvuorot sekä informoida oppilaita syksyn tuntiaikatauluista ja -tarjonnasta.

---

¹²² Helsingin kulttuurikeskus 2016, 6.

¹²³ Taiteen perusopetuksen tila ja kehittämistarpeet Helsingissä, 2016.

¹²⁴ Taiteen perusopetuksen tila ja kehittämistarpeet Helsingissä, 2016.

¹²⁵ Taiteen perusopetuksen tila ja kehittämistarpeet Helsingissä, 2016.

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili 21.3.2017

Kaupunki saattaa tarjota peruttuja vuoroja kesän lopussa, jolloin aikatauluihin on hankalaa tehdä enää muutoksia.¹²⁶

Loma-aikoina koulujen tiloja ei välttämättä voi käyttää ja toimijat joutuvat etsimään korvaavia tiloja muualta, jotta lakisääteiset taiteen perusopetuksen tuntimäärät saadaan täytettyä. Korvaavien tilojen etsintä saattaa olla hyvinkin työllistävää, erityisesti isompien oppilaitosten kohdalla.¹²⁷

Kulttuurikeskuksen selvityksen mukaan iltakäytön tilavuokria on kritisoitu korkeiksi erityisesti taiteen perusopetusta järjestäville tahoille sekä muille ei-kaupallisille toimijoille. Koulutilojen käytön monimutkaisuutta kyseenalaistettiin myös siitä näkökulmasta, että taiteen perusopetus on osa lakisääteistä palvelua, joka kunnan on järjestettävä. Kulttuurikeskuksen selvityksen mukaan yhteiset resurssit voisikin ajatella olevan yhteisessä käytössä samaan tapaan kuin esimerkiksi Vantaalla, jossa yksityiset taiteen perusopetusta järjestävät oppilaitokset eivät maksa vuokraa koulujen luokkatilojen käytöstä. Kaikki oppilaitokset eivät oman arvionsa mukaan selviäisi taloudellisesti, jos he joutuisivat vuokraamaan opetustilansa tilakeskukselta.¹²⁸

Luvussa 2.4.3 esitetty tilahinnoittelun mahdollinen muutos tarkoittaisi myös lasten ja nuorten taiteen perusopetuksen kannalta sitä, että tilojen käyttö muuttuisi maksuttomaksi, tai vain vahtimestarikulut kattavaksi.

2.5 Onko lasten lähikulttuuripalveluiden alueellista saatavuutta lisätty?

Kulttuuristrategian toimenpide-ehdotuksen mukaan tuli lisätä lasten lähikulttuuripalvelujen saatavuutta olemassa olevia tiloja hyödyntäen erityisesti alueilla, joilla ei ole riittävästi kulttuuritarjontaa. Tässä luvussa käsitellään alueellisen tasa-arvon edistämiseksi tehtyjä toimia.

2.5.1 Avustusten alueelliseen tasa-arvoon on kiinnitetty huomiota

Kulttuurikeskus julkaisi vuonna 2014 selvityksen ”Taide keskittyy keskustaan”. Selvitys käsitteli Helsingin kulttuuri- ja kirjastolautakunnan avustusten alueellista jakautumista vuonna 2013. Kuvio 1 havainnollistaa selvityksen tuloksia taide- ja kulttuurilaitosten avustusten osalta. Vastaavat tarkastelut on tehty neljän muun avustuslajin osalta¹²⁹.

---

¹²⁶ Taiteen perusopetuksen tila ja kehittämistarpeet Helsingissä, 2016.

¹²⁷ Taiteen perusopetuksen tila ja kehittämistarpeet Helsingissä, 2016.

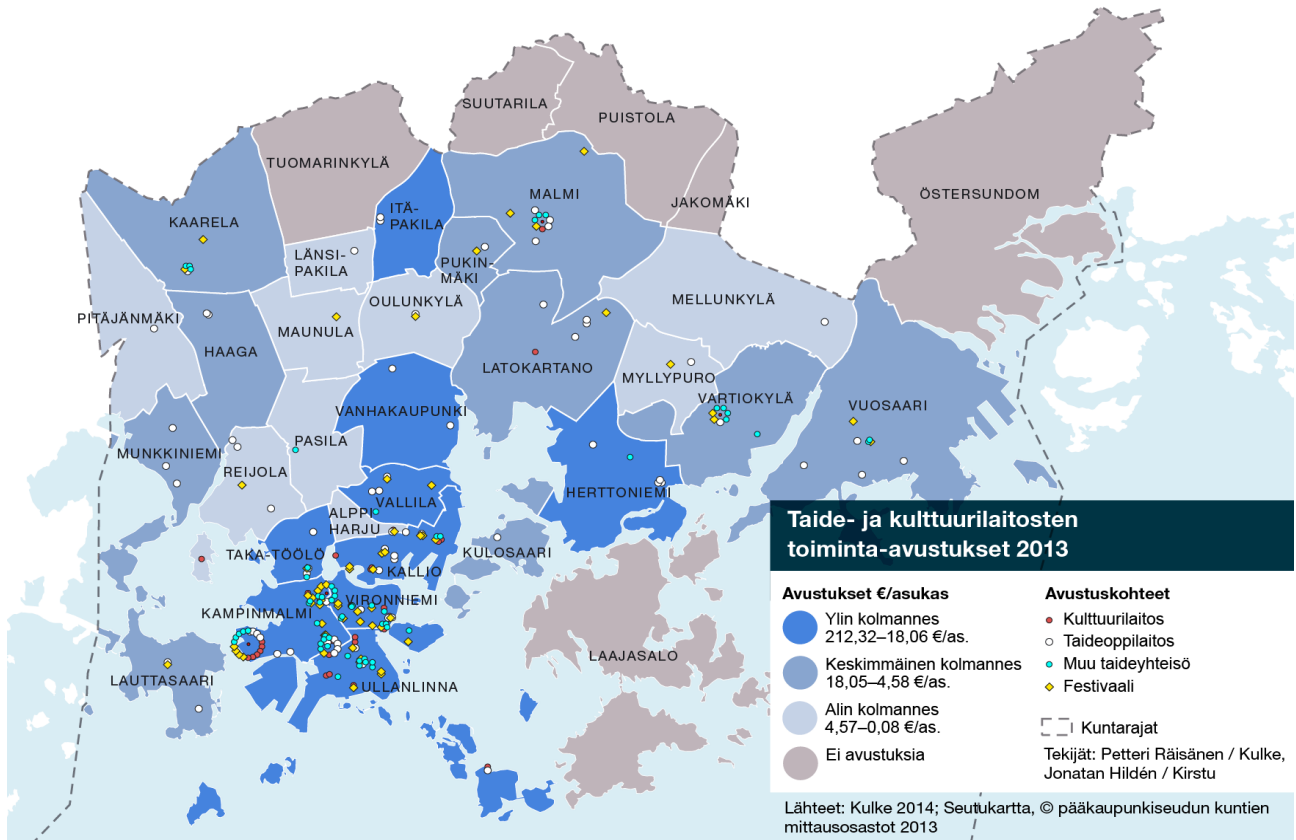
¹²⁸ Taiteen perusopetuksen tila ja kehittämistarpeet Helsingissä, 2016.

¹²⁹ Taide- ja kulttuuriyhteisöjen toiminta-avustukset, kohdeavustukset, lähikulttuuriavustukset, avustukset yhteisöllisiin kehityshankkeisiin.

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili

21.3.2017

Kuvio 1 Taide- ja kulttuurilaitosten toiminta-avustusten jakautuminen alueellisesti vuonna 2013¹³⁰

Kaiken kaikkiaan selvitys osoitti, että kirjasto- ja kulttuurilautakunnan jakamien avustusten alueellisessa jakautumisessa oli suuria eroja. Tuomarinkylään ja Suutarilaan ei kohdistunut lainkaan avustuksia. Niiden jälkeen seuraavaksi vähiten avustuksia kohdistui Jakomäkeen (2000 euroa), kun Kampinmalmin alueelle oli vuonna 2013 myönnetty reilu kolme miljoonaa euroa. Avustukset siis keskittyvät kantakaupunkiin, johon taidelaitokset, taideryhmien esiintymis-tilat ja monien festivaalien ja kulttuuritapahtumien tapahtumapaikat sijoittuvat. Kantakaupungin lisäksi Kallion alueelle kohdistui runsaasti avustuksia.¹³¹

Selvityksen johtopäätöksenä oli, että ”Helsingin eri alueiden asukkaat ovat varsin eriarvoisessa asemassa avustuksilla tuetun kulttuuritoiminnan määrän ja sisällön suhteen asuinalueellansa. Mitä kauemmaksi Helsingin keskustasta mennään, sitä rajatummat ovat kaupunkilaisten mahdollisuudet nauttia taiteesta ja kulttuurista asuinpaikkansa lähetyillä.”¹³²

¹³⁰ Kuvio lähde: Kulttuurikeskuksen esittämät tiedot tarkastuslautakunnan 2. jaoston arviointikäynnillä 9.1.2017.

¹³¹ Kulttuurikeskus 2014, s. 22.

¹³² Kulttuurikeskus 2014, s. 22.

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili 21.3.2017

Selvitys koski siis yleisesti kulttuuriavustuksia, ei erityisesti lasten ja nuorten kulttuuritarjontaa, joka oli tämän arvioinnin fokuksessa. Lähikulttuuripalveluiden saatavuus kuitenkin heijastuu todennäköisesti myös kulttuuritarjontaan lapsille ja nuorille.

Vuonna 2014 ilmestyneen selvitystyön johdosta kulttuurikeskus käynnisti vuonna 2016 Helsingin osallistavan alueellisen kulttuurityön mallin (Helsingin malli) pilotoinnin, jonka tavoitteena on tasapainottaa ja monipuolistaa kaupunginosien taide- ja kulttuuritarjontaa. Helsingin mallin tavoitteena on vahvistaa kaupunginosien yhteisöllisyyttä ja myönteistä profiloitumista sekä asukkaiden kulttuurista osallisuutta. Samalla tuettava toiminta tuo taiteen entistä selvemmin osaksi laajempaa alueellista ja sosiaalista kehitystyötä sekä mahdollistaa uusien toimintamallien muotoutumisen taideorganisaatioiden sisällä.¹³³

Helsingin mallin pilotointialueiksi on valittu seuraavat asuinalueet: Jakomäki, Maunula, Vuosaari ja Kaarela. Alueet valittiin kulttuurikeskuksen vuonna 2014 toteuttaman selvityksen tulosten perusteella, eli kohteeksi valittiin ne alueet, joissa oli niukasti avustuksilla tuettua toimintaa. Pilotointikausi on kolmivuotinen, vuosille 2016–2018.¹³⁴

Alueelliseen kulttuuritoimintaan varattiin pilotissa 376 000 euroa per vuosi kulttuuri- ja kirjastolautakunnan avustuspäärahasta. Projektiavustusten eli kohde- ja kaupunkikulttuuriavustusten arviointikriteereihin on lisätty, että avustuspäätöstä myönnettäessä katsotaan eduksi, jos hanke toteutetaan kanta-kaupungin ulkopuolella. Lisäksi avustusuudistuksen kokonaisuudessa on yhtenä arviointiperusteena saavutettavuus ja saatavuus. Tällä pyritään siihen, että uusi avustusjärjestelmä tukisi kulttuurin alueellista saatavuutta Helsingissä.¹³⁵

Erityisesti lasten lähikulttuuripalveluiden alueellisesta kehittämisestä kulttuurikeskus pitää hyvänä esimerkkinä Snadisti artsumpi stadi -hanketta. Hanketta käsiteltiin luvussa 2.3.1. Hankkeen toimintaa on suunnattu niille alueille, jotka ovat sosioekonomisesti heikommassa asemassa. Toisena kriteerinä on ollut lasten taidekasvatustarpeiden saatavuus alueella, joten hankkeen avulla on pystytty lisäämään lähikulttuuripalveluiden saatavuutta taidekasvatuksen muodossa.

2.5.2 Taiteen perusopetuksen alueellista tasa-arvoa on alettu edistää

Vuonna 2016 kulttuurikeskus tilasi ja toteutti selvityksen taiteen perusopetuksen nykytilasta ja kehittämistarpeista Helsingissä. Tämä niin sanottu TPO-

---

¹³³ Kulttuuri- ja kirjastolautakunta 13.12.2016 § 127 Helsingin mallin hankeavustukset.

¹³⁴ Tarkastuslautakunnan 2. jaoston arviointikäynnillä 9.1.2017 saadut tiedot.

¹³⁵ Tarkastuslautakunnan 2. jaoston arviointikäynnillä 9.1.2017 saadut tiedot.

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili 21.3.2017

---

selvitys osoitti, että Helsingissä on havaittavissa varsin selkeitä alueellisia eroja taiteen perusopetukseen osallistumisessa.¹³⁶

Luvussa 2.6.3 käsitellään osana avustusperiaatteiden uudistamista sitä, miten taiteen perusopetuksen avustusperiaatteita on kehitetty. Taiteen perusopetuksen kannalta huomionarvoista on se, että kulttuurikeskus asetti keväällä 2017 erillishaun taiteen perusopetukseen. Hakuaika päättyi 16.3.2017. Erillishakua koskevan tiedotteen mukaan erillishauulla tavoitellaan 600–700 uuden oppilaan saattamista taideopetuksen piiriin TPO-selvityksessä ilmenneillä matalan osallistumisen alueilla. Taiteen perusopetuksen kehittämisavustukset voivat olla 1-3-vuotisia yhteistyösopimuksia Helsingin kulttuurikeskuksen ja taiteen perusopetuksen oppilaitoksen välillä. Tavoitteet määritellään yhdessä, ja kulttuurikeskus seuraa niiden toteutumista. Vuonna 2017 taiteen perusopetuksen kehittämishankkeiden määräraha on 300 000 euroa.¹³⁷

Kulttuurikeskuksen yhtenä sitovana toiminnallisena tavoitteena vuodelle 2017 on ”Kehitetään lasten, nuorten ja perheiden aktiivista toimintaa ja vahvistetaan matalan kynnyksen osallistumismahdollisuuksia siten, että jokaisella lapsella on mahdollisuus johonkin harrastukseen. Lisätään kaupungin tilojen käyttöä lasten ja nuorten harrastustoimintojen toteutuspaikkoina.” Tavoitteen mittareita on kaksi, joista toinen liittyy yllä mainittuun erillishakuun eli siihen, että taiteen perusopetuksen rahoitusta kohdennetaan TPO-selvityksen alhaisen osallistumisen alueille. Toinenkin sitovan tavoitteen mittareista kohdentuu TPO-selvityksen alhaisen osallistumisen alueille: niille suunnataan vähintään 60 iltapäivä- ja/tai vapaa-ajan kurssia vuonna 2017.¹³⁸

2.5.3 Kulttuuri on ollut osa koulutuksellisen tasa-arvon edistämistä

Opetusvirastossa on ollut käynnissä vuodesta 2013 lähtien laaja koulutuksellisen tasa-arvon edistämisen hanke ja kulttuuri on yksi osa hanketta. Kulttuurin näkökulmasta tärkeää on, että hankkeeseen on kytketty taidelähtöisiä menetelmiä. Taidehankkeet on kohdistettu valtakunnallisesti haastavaksi luokitelluille alueille.¹³⁹

Opetusviraston mukaan perhetaustan vaikutus oppimiseen on tiedossa tutkimusten perusteella ja myös koulun sijaintialueella on vaikutus oppimistuloksiin. Opetusvirasto on saanut opetus- ja kulttuuriministeriöltä hankerahaa, koska Helsingissä lähes kaikki koulut täyttävät opetus- ja kulttuuriministeriön asettamat kriteerit, kun kolmea indikaattoria (työttömyysaste, vanhempien koulutustaso ja vieraskielisten osuus) verrataan valtakunnalliseen keskiar-

---

¹³⁶ Kulttuurikeskus 2016, s. 6.

¹³⁷ <http://www.hel.fi/www/uutiset/fi/kulttuurikeskus/avustukset-taiteen-perusopetuksen-kehittamiseen-haettavissa?pd=v> luettu 31.1.2017.

¹³⁸ Helsingin kaupungin talousarvio vuodelle 2017, s. 327.

¹³⁹ Haastattelu opetusvirastossa 23.2.2017.

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili 21.3.2017

---

voon. Vuonna 2016 Helsingissä kaikki ruotsinkieliset koulut täyttivät nämä kriteerit ja suomenkielisistäkin lähes kaikki, koska vain 8 koulua ei täyttänyt kriteereitä.¹⁴⁰

Tällä opetus- ja kulttuuriministeriön hankerahalla on Helsingissä tuettu niitä kouluja, jotka eivät ole oikeutettuja saamaan kaupungin omaa positiivisen diskriminaation rahaa. PD-tukea saavien koulujen lisäksi Helsingissä on kouluja, jotka tarvitsevat tukea. Ne ovat olleet väliinputoajia. Opetusvirasto on pystynyt ohjaamaan niille kouluille tukea tämän rahoituksen kautta.¹⁴¹

2.6 Onko avustusjärjestelmää ja sen periaatteita kehitetty?

Tässä luvussa käsitellään avustusjärjestelmän uudistamista ja kehittamisestä. Kunkin alaluvun alussa on mainittu se toimenpide, jota tarkastelu koskee.

2.6.1 Kulttuurin avustusjärjestelmä on päätetty uudistaa

Kaupungin strategiaohjelman mukaan ”kulttuurin avustusjärjestelmät uudistetaan muuttuvan kentän tarpeisiin”. Uudistuspäätös on tehty, koska kulttuuri- ja kirjastolautakunta hyväksyi avustusjärjestelmää koskevan uudistusesityksen kokouksessaan 13.12.2016.¹⁴² Avustusuudistus toteutetaan vaiheittain 1.6.2017 alkaen.

Kulttuurikeskuksen sitovana toiminnallisena tavoitteena vuodelle 2017 on: ”Uudistetaan kulttuurin avustusjärjestelmät muuttuvan kentän tarpeisiin”. Tämän mittarina talousarviossa on ”annetaan vuonna 2017 kulttuuri- ja kirjastolautakunnalle ehdotus, johon pohjautuen taiteen ja kulttuurin toiminta-avustusten jakoperusteet muutetaan vuoden 2018 avustushauista lukien”.

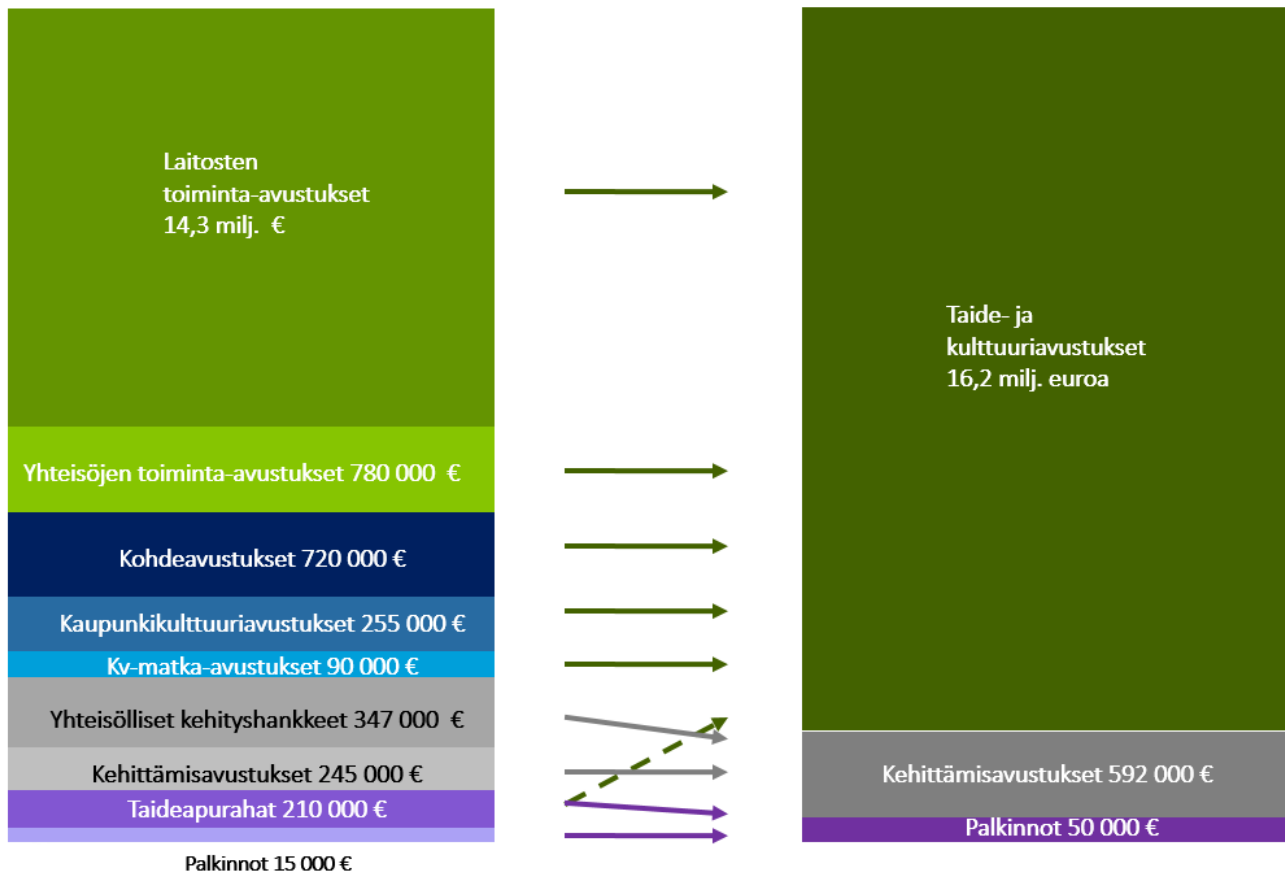
¹⁴⁰ Haastattelu opetusvirastossa 23.2.2017.

¹⁴¹ Haastattelu opetusvirastossa 23.2.2017.

¹⁴² Kulttuuri- ja kirjastolautakunta 13.12.2016, § 129.

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili 21.3.2017

Kuvio 2 Vuoden 2015 avustusmäärärahojen kohdentuminen uudessa avustusjärjestelmässä¹⁴³

Uudistamisen lisäksi kaupungin strategiaohjelma toimenpide sisältää määreen "muuttuvan kentän tarpeisiin". Kulttuurikeskuksen mukaan aiempi avustusjärjestelmä oli stagnoitunut, eli toiminta-avustusten piiriin on ollut vaikea saada uusia toimijoita, ainakaan mielekkäillä avustussummilla, toiminta-avustettavien avustussummat ovat pysyneet samana jopa 10 vuotta. Järjestelmä ei ole kannustanut aktiivisesti päivittämään ja uudistamaan toimijoiden ydintoimintaa tai kehittämään uusia toimintatapoja. Toinen läheisesti tähän liittyvä avustusjärjestelmän piirre on ollut se, että se ei ole mahdollistanut riittävästi uusia avauksia: liikkumavara on pienentynyt, esimerkiksi projektiavustuksista noin puolet on mennyt pysyvätoiminnan avustamiseen eikä ole ollut riittävästi mekanismeja, joilla olisi voitu tarttua nopeasti ilmeneviin taidekentän muutosilmiöihin tai kehittämistarpeisiin.¹⁴⁴

Avustusjärjestelmän uudistuksessa on otettu huomioon se, että taiteen kenttä on jatkuvasti muuttuva. Tavoitteeksi on asetettu, että uusi avustusjärjestelmä tukee tätä muutosta. Kulttuurikeskuksen mukaan uusi avustusjärjestelmä on

¹⁴³ Tarkastuslautakunnan 2. jaoston arviointikäynnillä 9.1.2017 saadut tiedot.

¹⁴⁴ Tarkastuslautakunnan 2. jaoston arviointikäynnillä 9.1.2017 saadut tiedot.

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili 21.3.2017

---

selkeämpi, asiakaslähtöisempi ja vuorovaikutteisempi, mahdollistaa pitkäjän-
teisyyden, mahdollistaa uudet avaukset ja mahdollistaa aiempaa paremmin
strategisen ohjauksen.¹⁴⁵

Merkittävin näkyvä muutos avustusjärjestelmässä on se, että aiemmasta kah-
deksasta avustusluokasta siirrytään kolmeen avustusluokkaan. Uudet avus-
tusluokat ovat: taide- ja kulttuuriavustukset, kehittämisavustukset sekä taide-
ja kulttuuripalkinnot, jotka ovat Helsingin kulttuuripalkinto, Helsingin kulttuuri-
teko sekä Helsingin vuoden taiteilija -palkinnot.

Kaikkien avustusmuotojen yhteiset arviointiperusteet ovat taiteellinen laatu,
monimuotoisuus ja tasa-arvo, saavutettavuus ja saatavuus, osallisuus ja osal-
listuminen sekä toiminnallinen laatu ja toteutus. Uudet avustusmuodot ja
avustusten arviointiperusteet otetaan käyttöön vaiheittain vuosina 2017–2018.
Avustusuudistuksessa otetaan käyttöön monivuotiset taide- ja kulttuuriavus-
tukset. Useampivuotisten avustusten hakuperusteet ja -menettelyt päätetään
jatkovalmistelun pohjalta kevään 2017 aikana.¹⁴⁶

2.6.2 Yhteisöllisiä ja yleisötyön tavoitteita on painotettu

Kulttuuristrategian toimenpide-ehdotuksen mukaan kiinnitetään huomiota jul-
kista tukea saavien taide- ja kulttuurilaitoksien yhteisöllisten ja yleisötyön ta-
voitteiden asettamiseen avustuksia myönnettäessä. Samalla lisätään mahdol-
lisuuksia näiden kulttuurihankkeiden pitkäjänteiseen tukemiseen.

Kulttuurikeskuksen mukaan tämä on huomioitu hakuvaiheessa. Kun taidelai-
tokset ja yhteisöt hakevat toiminta-avustusta, hakulomakkeessa kysytään
yleisötyön sisältöjä ja tavoitteita. Lisäksi toimijat kuvaavat yleisötyötä toiminta-
suunnitelmissaan ja toimintakertomuksissaan. Myös kehittämisavustuksilla on
tuettu hankkeita, jotka vahvistavat erityisesti yhteisöllisiä aspekteja ja sisältö-
jä.¹⁴⁷

Yhteisölliset ja yleisötyön tavoitteet liittyvät myös luvussa 2.5.1 kuvattuun Hel-
singin malliin eli osallistavan alueellisen kulttuurityön malliin, jonka myötä kult-
tuurin saatavuutta ja saavutettavuutta vahvistetaan alueellisesti.¹⁴⁸ Kulttuuri-
keskuksen mukaan Helsingin mallin osallistavat hankkeet kuten myös suurin
osa kehittämishankkeista ovat lähtökohdiltaan yhteisöllisiä.¹⁴⁹

---

¹⁴⁵ Tarkastuslautakunnan 2. jaoston arviointikäynnillä 9.1.2017 saadut tiedot.

¹⁴⁶ Kulttuuri- ja kirjastolautakunnan päätös 13.12.2016 § 129 Kulttuurikeskuksen avustusjärjestelmän uudis-
taminen.

¹⁴⁷ Kulttuurikeskuksen kirjalliset vastaukset 15.3.2017.

¹⁴⁸ Kulttuurikeskuksen kirjalliset vastaukset arviointikäynnillä 9.1.2017.

¹⁴⁹ Kulttuurikeskuksen kirjalliset vastaukset 15.3.2017.

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili 21.3.2017

Yhteisöllisyyden painottaminen näkyy myös kulttuuri- ja kirjastolautakunnan 13.12.2016 päättämässä avustusten arviointiperusteissa, joissa on viisi kriteeriä 1.6.2017 alkaen:

1. Taiteellinen laatu
2. Monimuotoisuus ja tasa-arvo
3. Saavutettavuus ja saatavuus
4. Osallisuus ja osallistuminen
5. Toiminnallinen laatu ja toteutus.¹⁵⁰

Niistä sekä ”saavutettavuus ja saatavuus” että ”osallisuus ja osallistuminen” sisältävät yhteisöllisyyteen ja yleisötyöhön liittyviä arviointiperusteita. Painotus on vahvempi kuin aiemmissa avustusten arviointiperusteissa.¹⁵¹

Kulttuuristrategian toimenpide-ehdotus sisälsi myös lauseen ”Samalla lisätään mahdollisuuksia näiden kulttuurihankkeiden pitkäjänteiseen tukemiseen. Kulttuurikeskuksen mukaan viime vuosina on tuettu monivuotisia kehittämishankkeita, esimerkiksi Helsingin mallin osallistavia alueellisia hankkeita ja kehittämishankkeita. Kulttuurikeskuksen arvion mukaan kehittämishankkeet ovat olleet kulttuuripolitiisesti merkittäviä ja ne ovat mahdollistaneet uusien toimintatapojen ja yhteistyömallien testaamisen ja toteuttamisen. Avustusjärjestelmän uudistamisen myötä on tarkoitus, että mahdollisuus pitkäjänteiseen avustamiseen paranisi.¹⁵² Pitkäjänteisen tukemisen mahdollistaminen oli yksi perusteluista avustusjärjestelmän uudistamiselle. Avustusuudistuksessa otetaan käyttöön monivuotiset taide- ja kulttuuriavustukset. Niiden hakuperusteet ja -menettelyt päätetään jatkovalmistelun pohjalta kevään 2017 aikana.¹⁵³

2.6.3 Taiteen perusopetuksen avustusperiaatteita kehitetään osana avustusuudistusta

Kulttuuristrategian toimenpide-ehdotuksen mukaan kehitetään taiteen perusopetuksessa eri taiteenalojen avustusperusteita ja niiden läpinäkyvyyttä ja yhdenmukaistetaan ne. Huolehditaan alueellisen ja sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumisesta.

Taiteen perusopetuksen avustusperusteiden uudistus toteutuu osana avustusuudistusta. Siltä osin yhdenmukaistamista tapahtuu jatkossa etenkin suhteessa koko taiteen ja kulttuurin avustusjärjestelmään. Taiteen perusopetuksen oppilaitoksilta tullaan jatkossa edellyttämään entistä vahvempaa osalli-

---

¹⁵⁰ Kulttuuri- ja kirjastolautakunta 13.12.2016 § 129 liite 1.

¹⁵¹ Vertailukohteena Kulttuuri- ja kirjastolautakunta 8.12.2015, Helsingin kulttuuri- ja kirjastolautakunnan avustukset 2016 ja 2017.

¹⁵² Kulttuurikeskuksen kirjalliset vastaukset 15.3.2017 ja tarkastuslautakunnan 2. jaoston arviointikäynti 9.1.2017.

¹⁵³ Kulttuuri- ja kirjastolautakunta 13.12.2016 § 129.

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili 21.3.2017

---

suuden, yhteisöllisyyden ja saavutettavuuden sisällyttämistä osaksi omaa kehitystytään.¹⁵⁴

Taiteen perusopetuksen eri taiteenalojen välinen yhdenmukaistaminen sen sijaan on vaikeampaa, koska eri taiteenaloilla toimijoiden määrä vaihtelee. Niillä taiteenaloilla, joilla toimijoita on paljon, avustukset voivat perustua tuntiperusteiseen laskennalliseen keskiarvoon. Sen sijaan niillä taiteenaloilla, joilla oppilaitoksia on vähän, keskiarvotarkasteluja ei ole mielekäästä tehdä, vaan näiden toimijoiden avustamisessa kulttuurikeskus on pyrkinyt turvaamaan kunkin taiteenlajin toimijoiden toimintamahdollisuudet uudistamalla avustamista siten, että uudet taiteenlajit pystyvät nousemaan niin sanottujen vanhojen taiteenlajien rinnalle.¹⁵⁵

Käytännössä tuntiperusteinen laskennallinen pohja on ollut käytössä vuodesta 2008 lähtien valtionosuuden piirissä olevien musiikkiopetuksen ja visuaalisten taiteiden oppilaitosten osalta. Taiteen perusopetuksen tuntiperusteisen valtionosuuden piiriin on 2010-luvulla hyväksytty uusia taidelajeja, esimerkiksi Circus Helsinki. Uusien taidelajien oppilaitosmäärä on kuitenkin niin pieni, että keskiarvotarkasteluja ei voida tehdä.¹⁵⁶ Kulttuurikeskuksen mukaan kehittämistarvetta on muiden taidelajien (esimerkiksi sirkus, teatteri, musiikin yleinen oppimäärä) avustamisen perusteiden osalta sekä eri taiteenlajien opetuksen jakautumisessa alueellisesti tasapuolisesti.¹⁵⁷

Kulttuuristrategian toimenpide-ehdotuksessa mainittu läpinäkyvyys viittaa siihen, että keskiarvoperustainen tarkastelu on läpinäkyvää siinä mielessä, että toimijakentälle pystytään osoittamaan avustamisen yhtäläinen kohtelu. Jos oppilaitos ei ole valtionosuuden piirissä eivätkä keskiarvotarkastelut ole mahdollisia, rahoitus määräytyy kunkin oppilaitoksen oman toiminnan kokonaisarviointin perusteella.¹⁵⁸

Kulttuuristrategian toimenpide-ehdotus sisälsi myös lauseen ”Huolehditään alueellisen ja sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumisesta.” Alueellisen tasa-arvon toteutumiseen on kiinnitetty erityistä huomiota (ks. luvut 2.5.1–2.5.2). Luvussa 2.5.2 mainittu taiteen perusopetuksen erillishaku perustuu kulttuuri- ja kirjastolautakunnan päätökseen 13.12.2016 kohdentaa erillismääräraha (300 000 euroa) taiteen perusopetuksen kehittämiseen: Määräraha kohdennetaan matalan kynnyksen taiteen perusopetuksen lisääminen vähäisen osallistumisen alueilla. Tavoitteena on, että erillishaun hankkeilla tavoitetaan 600–700 uutta lasta taideharrastamisen piiriin.¹⁵⁹

---

¹⁵⁴ Kulttuurikeskuksen kirjalliset vastaukset 15.3.2017.

¹⁵⁵ Kulttuurikeskuksen kirjalliset vastaukset 15.3.2017.

¹⁵⁶ Kulttuurikeskuksen kirjalliset vastaukset 15.3.2017.

¹⁵⁷ Tarkastuslautakunnan 2. jaoston arviointikäynnillä 9.1.2017 saadut tiedot.

¹⁵⁸ Kulttuurikeskuksen kirjalliset vastaukset 15.3.2017.

¹⁵⁹ Kulttuuri- ja kirjastolautakunta 13.12.2016 § 131.

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili 21.3.2017

Erillismäärärahalla pyritään erityisesti ratkaisemaan Taiteen perusopetuksen tila ja kehitys -selvityksessä ilmenneitä kehittämistarpeita. Määräraha on tarkoitettu pilotointiin, jonka perusteella pyritään löytämään pitkällä tähtäimellä parhaita, toistettavia ja jaettavia käytäntöjä, joilla voidaan vastata taiteen perusopetuksessa havaittuihin erityistarpeisiin. Avustettavat kehittämishankkeet voivat olla esimerkiksi matalan kynnyksen taidekasvatuskokeiluja, oppilaitoksen osaamisen kehittämistä tukevaa toimintaa, monitaiteisen opetuksen testaamista tai kulttuurisen moninaisuuden huomioivaa opetusta.¹⁶⁰

Taiteen perusopetuksen kevään 2017 erillishaun arviointiperusteista yksi on "saavutettavuus ja saatavuus", joka on määritelty samalla tavalla kuin 1.7.2017 voimaan tulevissa avustusten yleisissä arviointiperusteissa, eli:

Saavutettavuuden ja saatavuuden osalta arvioidaan

- miten toiminta tehdään osallistujien näkökulmasta sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti saavutettavammaksi.
- miten toiminta laajentaa taiteen perusopetuksen osallistujapohjaa sekä rohkaisee laajempaan keskusteluun taiteesta
- miten opetuksen kohderyhmä(t) on määritelty sekä millaisilla toimenpiteillä erilaiset kohderyhmät pyritään tavoittamaan
- miten toiminta toteutuu alueellisesti.

Kuten luvussa 2.5.2 on kerrottu, lisäksi kulttuurikeskuksella on vuoden 2017 talousarviossa sitovan tavoitteen osana mittari, jonka mukaan vähintään 60 iltapäivä- ja/tai vapaa-ajan kurssia suunnataan vuonna 2017 TPO-selvityksen alhaisen osallistumisen alueille.

Myös taiteen perusopetuksen arviointiperusteissa on siis mukana alueellinen näkökulma ja saavutettavuus laajasti. Sen sijaan sukupuolten välisen tasa-arvon näkökulmasta taiteen perusopetuksen erillishaku ei ota erikseen kantaa, vaan sukupuolten tasa-arvoa on kulttuurikeskuksen mukaan mahdollista edistää osana saavutettavuutta. Taiteen perusopetuksen tila ja kehitys -selvityksessä havaittiin, että monissa taiteenlajeissa tyttöjen osuus oppilaista on korostunut. Kulttuurikeskus toteaa, että "sukupuolten tasaisemman jakautumisen edistäminen voidaan jatkossa huomioida, uusien avustusperusteiden mukaisesti, osana saavutettavuus-kokonaisuutta".¹⁶¹

---

¹⁶⁰ Kulttuurikeskuksen kirjalliset vastaukset 15.3.2017.

¹⁶¹ Kulttuurikeskuksen kirjalliset vastaukset 15.3.2017.

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili 21.3.2017

2.7 Kokoavat havainnot

Kokoavat havainnot esitetään arvioinnin osakysymysten mukaisesti.

1. Onko lasten ja nuorten mahdollisuuksia osallistua kouluajalla kulttuuritoimintaan lisätty?

Lasten ja nuorten mahdollisuuksia osallistua kouluajalla kulttuuritoimintaan on lisätty Kulttuuria kouluihin -hankkeen myötä. Hanke on käynnistynyt hyvin. Hanketta toteutetaan etupäässä kulttuurikeskuksen ja opetusviraston kesken. Toimintaa organisoidaan ja kehitetään kolmessa eri kulttuurikasvatuksen ryhmässä eli ohjausryhmässä, työryhmässä ja foorumissa. Ohjausryhmässä hahmotetaan isot linjat, työryhmässä sovitaan tavoitteiden käytännön toteutuksesta ja foorumissa tehdään yhteistyötä kaupungin sekä taide- ja kulttuuritoimijoiden kesken. Kulttuuria kouluihin -hankkeella on vahva pohja, ja se on vakiintunut opetustoiminnan rakenteisiin.

Kaikki koulut ovat laatineet toimintasuunnitelmaansa kulttuuriosion, jossa määritellään yhteistyö taidetoimijoiden kanssa. Koululaiset ovat voineet osallistua kulttuuritoiminnan suunnitteluun, joskin koulujen ja ikäluokkien osallistumisen välillä on eroja.

Kultus.fi -verkkopalvelu on keskeisin kanava tarjottaessa kulttuuri- ja taidetahtumia kouluille. Kultuksen kautta tiedottaminen on helpottunut ja Kultuksesta löytyy paljon myös muuta tietoa, kuten esimerkiksi koulutuksia ja seminaareja opettajille.

Kaikille alakouluikäisille oppilaille on tarjottu mahdollisuus osallistua 5x2-taideopetukseen. Taideopetusta järjestetään kaikissa kulttuurikeskuksen aluetaloissa. Opetusainevalikoima on laaja liittyen esimerkiksi arkkitehtuuriin, kuvataiteeseen, sarjakuvaan, musiikkistudioon, teatteriin tai tanssiin.

Julkisen liikenteen maksut ovat edelleen haaste koulujen tasa-arvoiselle mahdollisuudelle osallistua taide- ja kulttuuritapahtumiin. Kaikilla kouluilla ei ole mahdollisuutta rahoittaa oppilaiden matkakuluja. Joskus kouluilla saattaa jäädä hankerahaa käyttämättä, joilla matkakuluja on voitu kattaa. Opetussuunnitelma kuitenkin edellyttää käyttämään monipuolisia oppimisympäristöjä ja siksi ratkaisu matkakustannusten rahoittamiseen on tärkeä.

Yläkouluikäisille nuorille on tarjolla kulttuurikursseja. Kursseja on suunnattu koulukohtaisesti ja koulut on otettu mukaan sisältösuunnitteluun. Kulttuurikurssit eivät saavuta kaikkia yläasteikäisiä nuoria, koska ne vaativat paljon resursseja sekä opettajilta että oppilailta.

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili 21.3.2017

Tokaluokkalaisten taideretket Kiasmaan ovat vakiintuneet jokavuotiseksi tapahtumaksi. Tokaluokkalaisten taideretkiä on toteutettu jo useamman vuoden ajan. Tokaluokkalaisten taideretkelle ilmoittautui vuonna 2016 lähes 3000 osallistujaa. Taideretket sisältävät yleensä esimerkiksi konsertin ja työpajajakson.

2. Onko alle kouluikäisten kulttuuriharrastuksia toteutettu lasten tutussa kasvuympäristössä?

Uutena muotona toteuttaa alle kouluikäisten lasten kulttuurikasvatusta lasten tutussa kasvuympäristössä on Snadisti artsumpi stadi -hanke. Toimintaa on toteutettu kulttuurikeskuksen ja varhaiskasvatusviraston yhteistyönä. Päiväkodeissa ja leikkipuistoissa tapahtuvaa yhteistyötä toteutetaan kolmatta vuotta. Lähtökohtana on ollut, että lapset osallistetaan yhteiseen tekemiseen. Eri taiteenalojen taiteilijoita on palkattu palkkatukityöhön ja he kiertävät jakson aikana valituissa päiväkodeissa ja leikkipuistossa toteuttaen taidehankkeita yhdessä lasten ja henkilökunnan kanssa.

Hankkeessa on mukana valittujen alueiden päiväkoteja, joissa perheiden sosioekonominen tilanne on heikompi. Lisäksi mukaan on valittu päiväkoteja niiltä alueilta, joissa lasten taidekasvatuspalveluiden saatavuus on heikompa.

Hankkeella on ollut positiivisia vaikutuksia. Lapset ovat päässeet kokeilemaan taiteen harrastamista, taideohjaajat ja päiväkodin henkilökunta ovat saaneet uutta osaamista, on edistetty taiteilijoiden työllistymismahdollisuuksia sekä virastojen välistä yhteistyötä.

Alle kouluikäisille on tarjolla taideseikkailuja ja taideneuvolatoimintaa. Taide-seikkailuja järjestetään päiväkodeissa 3x2 -opetuksena kulttuurikeskuksen ja varhaiskasvatuksen kanssa yhteistyössä. Toimintaa suunnataan valituille päiväkodeille, esimerkiksi alueille, joilla kulttuuritarjontaa on vähän. Taideneuvolatoimintaa järjestetään Annantalossa ja alueellisissa kulttuuritaloissa. Pyrkimyksenä on tavoittaa perheet, joiden lapset eivät ole päivähoidossa. Taide-neuvolatoiminta koostuu kolmesta erillisestä työpajasta, jotka on suunnattu 3-6 -vuotiaille aikuisen kanssa osallistuville lapsille.

3. Onko koulutilojen käyttöä lisätty?

Koulutilojen käytön laajentaminen on jossain määrin toteutunut. Koulutilojen käytön voidaan sanoa lisääntyneen tai ainakin monipuolistuneen, koskien etenkin ennen klo 17 tapahtuvaa toimintaa. Arvioiden mukaan kouluissa on vapaata tilaa, mutta tilojen käyttöön liittyy haasteita.

Koulutilojen käytön lisäämiseksi opetuslautakunta on tehnyt päätöksen koulujen ilta- ja vapaa-ajan käytön lisäämiseksi. Samassa päätöksessä päätettiin

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili 21.3.2017

---

uudistaa tilahinnoittelu. Sivistystointa johtava apulaiskaupunginjohtaja asetti jo aiemmin (vuonna 2014) työryhmän toteuttamaan koulutilojen käytön lisäämistä. Koulutilojen käytön lisäämiseksi perustettiin pilottihanke, jossa oli mukana 11 koulua. Pilottihankkeessa oli mukana opetusviraston lisäksi myös muita kaupungin virastoja, että voitiin saada tietoa toimintakäytänteistä ja esimerkiksi vertailla hinnoittelua ja tilavarausjärjestelmiä toimijoiden kesken. Pilottihankkeessa tarkasteltiin muun muassa viestintää ja tiedotusta, tilojen iltavalvontaa (ml. omavalvonta) sekä rakennettiin bonusjärjestelmä pilottikouluille tarkoituksena aktivoida kouluja kokeilemaan erilaisia ratkaisuja koulujen iltaja vapaa-ajan käytön lisäämiseksi.

Parannettavaa havaittiin, etenkin tilavarausjärjestelmään ja tilojen iltavalvontaan liittyen. Kaupunkiyhteisen tilavarausjärjestelmän kehittäminen ei ole edennyt toivottavalla tavalla. Kaupungin virastoilla on omat erilliset tilavarausjärjestelmät, mikä monimutkaistaa varauksen tekemistä silloin, kun opetuksen järjestäjä joutuu varaamaan tiloja usean eri järjestelmän kautta. Esimerkiksi luokka- ja liikuntatilojen vuokraaminen saman järjestelmän kautta yksinkertaisiksi asiakkaan kannalta tilojen vuokraamista. Tilojen iltakäytön valvontaan (ml. omavalvonta) liittyy haasteita. Iltakäytön valvonnan toteuttaminen ja mallin luominen sisältäen esimerkiksi vartiointi- ja vastuukysymykset ovat osittain kesken. Toimivan yhteistyön rakentaminen toiminnassa mukana olevien virastojen kesken on tärkeää. Pilottihanke tiivisti yhteistyötä virastojen välillä. Yhteiskehittäminen ja toimintakulttuurin luominen ja syventäminen ovat koulutilojen iltakäytön lisäämisen edellytys.

4. Onko lasten lähikultuuripalveluiden alueellista saatavuutta lisätty?

Kulttuuripalvelujen alueelliseen saatavuuteen on kiinnitetty huomiota. Kulttuuripalvelujen alueellista saatavuutta on lisätty Helsingin osallistavan alueellisen kulttuurityön mallin avulla. Pilottihanke käynnistyi vuonna 2016. Hankkeessa selvitettiin ne alueet, joissa on niukasti avustuksilla tuettua toimintaa ja avustusmäärärahoja kohdennettiin näille alueille. Lasten lähikultuuripalvelujen alueellista kehittämistä on parannettu etenkin Snadisti artsumpi stadi-hankkeella. Toimintaa järjestetään valikoiduissa päiväkodeissa, joiden alueella sosioekonominen asema on heikko. Lisäksi jo edellä mainitut taideneuvola ja taideseikkailutoiminta ovat lisänneet lasten lähikultuuripalvelujen saatavuutta.

5. Ovatko avustusjärjestelmän kehittämiseen liittyvät toimenpiteet toteutuneet strategiaohjelman ja kulttuuristrategian mukaisesti?

Avustusjärjestelmä on uudistettu ja toteutus tapahtuu vaiheittain. Avustusta haettaessa taidelaitoksilta ja yhteisöiltä kysytään yleisötyön sisällöistä ja tavoitteista, minkä lisäksi avustusten hakijat kuvaavat yleisötyön sisältöä toimin-

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili 21.3.2017

---

takertomuksissaan. Yleisötyön painottaminen oli avustusjärjestelmän uudistamisen tavoitteena. Yhteisöllisyyden ja yleisötyön painotus on uudessa avustusjärjestelmässä läpinäkyvämmän vaatimuksena kuin aikaisemmin. Uusi avustusjärjestelmä tukee kulttuurihankkeiden pitkäjänteistä tukemista, koska avustusuudistuksessa on otettu uutena mahdollisuutena käyttöön monivuotiset taide- ja kulttuuriavustukset.

Avustusjärjestelmää on uudistettu ja siirretty kahdeksasta avustusluokasta kolmeen avustusluokkaan. Avustusperusteita on uudessa järjestelmässä yhdenmukaistettu, ja kaikilla avustusmuodoilla on yhteiset arviointiperusteet. Uusissa avustusten arviointiperusteissa on huomioitu muun muassa tasa-arvo ja osallisuus sekä yhteisöllisyys, jotka oli tavoitteena ottaa huomioon avustusperusteissa. Avustusjärjestelmän uudistamiseen liittyvät toimenpiteet ovat tältä osin toteutuneet.

Taiteen perusopetuksen avustusjärjestelmän yhdenmukaistaminen on koettu haasteelliseksi, koska koulutuksen järjestäjiä on tietyillä taidealoilla määrällisesti vain vähän. Avustukset perustuvat tuntiperusteiseen laskennalliseen keskiarvoon niillä taiteenaloilla, joilla toimijoita on paljon. Sen sijaan aloilla, joissa koulutuksen järjestäjiä on vähän, ei keskiarvotarkastelua ole mielekäästä tehdä. Tältä osin avustusjärjestelmää ei ole yhdenmukaistettu.

Taiteen perusopetusta koskien on kiinnitetty huomiota alueelliseen tasa-arvoon ja aloitettu toimenpiteet alueellisten erojen pienentämiseksi taiteen perusopetukseen osallistumisessa. Toimenpiteisiin on ryhdytty järjestämällä keväällä 2017 erillishaku taiteen perusopetukseen. Erillishauulla pyritään saamaan taiteen perusopetuksen piiriin oppilaita matalan osallistumisen alueilta. Taiteen perusopetuksessa sukupuolten väliseen tasa-arvoon kiinnitetään huomiota avustuksia myönnettäessä tarkastellen saavutettavuus-kriteeriä. Lasten ja nuorten harrastustoiminnan sukupuolten välinen rakenteellinen ja kautuminen on asia, mihin ei voida pelkästään avustusjärjestelmää kehittämällä vaikuttaa.

3 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kulttuuristrategian lasten ja nuorten kulttuuripalveluihin liittyvät toimenpideehdotukset sekä kaupungin strategiaohjelman ja kulttuuristrategian tavoitteet kulttuurin avustusjärjestelmien uudistamisesta ovat pääosin toteutuneet. [Kaupunginvaltuusto hyväksyi kulttuuristrategian joulukuussa 2011](#). Kulttuuria koskevat toimenpideehdotukset ovat toteutuneet hyvin, mutta julkisen liikenteen maksuja ja tilakysymyksiä koskevat toimenpiteet heikommin. Edelleen keskustellaan siitä, miten voitaisiin turvata se, etteivät julkisen liikenteen maksut olisi osallistumisen esteenä. Myös koulutilojen käyttöön liittyä haasteita.

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili

21.3.2017

Lasten ja nuorten mahdollisuuksia osallistua kouluajalla kulttuuritoimintaan on lisätty Kulttuuria kouluihin -hankkeen avulla. Kulttuuria kouluihin -hanke sitouttaa koulut toimintaan, etenkin toimintasuunnitelmien kulttuuriosioiden avulla, vaikka koulujen kulttuuritoiminnassa on koulujen välillä eroja. Kultus.fi on merkittävin tietokanava koulujen ja taidelaitosten välillä. Kulttuuri kouluihin -hanke on vakiintunut toiminnan rakenteisiin.

Lasten ja nuorten mahdollisuuksia osallistua kouluajalla kulttuuritoimintaan on lisätty tarjoamalla 5x2 -taideopetusta kaikille alakouluikäisille lapsille. Julkisen liikenteen maksut ovat edelleen haaste taideopetukseen osallistumiselle. Lisäksi alakouluikäisille on tarjottu tokaluokkalaisten taideretkiä. Taideretket ovat vakiintuneet jokavuotiseksi tapahtumaksi. Yläkouluikäisille tarjotaan kulttuurikursseja. Kurssit eivät saavuta kaikkia yläkouluikäisiä.

Alle kouluikäisten kulttuuriharrastuksia on toteutettu Snadisti artsumpi stadi -hankkeen myötä. Toimintaa järjestetään kulttuurikeskuksen ja varhaiskasvatusviraston kanssa yhteistyössä. Hankkeessa mukana olevat päiväkodit on valittu alueilta, joissa perheiden sosioekonominen asema on heikompi. Hankkeella on ollut positiivisia vaikutuksia, koska lapset ovat voineet osallistua taiteen harrastamiseen, työttömät taiteilijat ovat työllistyneet ja virastojen välinen yhteistyö on lisääntynyt. Lisäksi alle kouluikäisille on tarjolla taideneuvola- ja taideseikkailutoimintaa. Sekä taideneuvola- että taideseikkailutoiminta on ollut hyvin suosittua.

Koulutilojen käyttöä on pyritty lisäämään muun muassa pilottihankkeen myötä. Opetuslautakunnan tavoitteena on lisätä asukkaiden ja alueen toimijoiden tilankäyttöä koulutiloissa, ja siihen liittyen opetusvirasto valmisteli arviointijankohtana tilahinnoittelun muutosta. Tilojen iltakäytön omavalvonta liittyy olennaisesti tilahinnoitteluun. Koulujen iltakäytön valvonnan järjestämisen toteuttaminen käytännön tasolla on osittain kesken. Arvioinnin perusteella tilojen varaaminen kaupungin eri toimijoilta on asiakkaiden näkökulmasta monimutkaista. Niin koulutilojen kuin muidenkin kaupungin tilojen monipuolisen käytön tehostamista parantaisi koko kaupunkitason yhteinen, asiakasystävällinen ja helppokäyttöinen tilanvarausjärjestelmä.

Lasten lähikulttuuripalvelujen saatavuutta on lisätty Helsingin osallistavan alueellisen kulttuurityön mallin avulla. Helsingissä on alueita, joille kohdistuu vain vähän kulttuuriavustuksia. Näiden alueiden avustusmäärärahoja on lisätty mallin avulla.

Avustusjärjestelmä on uudistettu. Uudistuksen myötä avustusjärjestelmä on läpinäkyvä ja yhdenmukainen, koska kaikilla avustusmuodoilla on yhteiset arviointiperusteet. Aikaisempaan verrattuna uudessa avustusjärjestelmässä kulttuurihankkeiden pitkäjänteinen tukeminen on mahdollista. Avustusjärjestelmä mahdollistaa monivuotiset taide- ja kulttuuriavustukset.

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili 21.3.2017

---

4 TOIMENPIDE-ESITYS JA LISÄTIEDOT

Tarkastuslautakunnan 2. jaosto hyväksyy muistion ja esittää, että aiheesta laaditaan arviointikertomuksen tekstiluonnos.

Arviointia koskevia lisätietoja antavat kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki, puhelin 09 310 36479 ja johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili puhelin 09 310 36545.

Tarja Palomäki

Minna Tiili

JAKELU Tarkastuslautakunnan 2. jaosto

LÄHTEET

Arviointikäynnit, haastattelut ja kyselyt:

Tarkastuslautakunnan 2. jaoston arviointikäynti kulttuurikeskukseen 9.1.2017.

Haastattelu, opetusvirasto, aluepäällikkö, projektipäällikkö ja opetuspäällikkö 23.2.2017.

Kysely, Helsingin kulttuurikeskus, Annantalon taidekeskuksen johtaja 8.12.2016.

Sähköposti- ja puhelintiedustelut:

Opetusvirasto, aluepäällikkö, 8.2.2017.

Kiasma, nykytaiteen museon tuottaja, 10.3.2017.

Kulttuurikeskus, projektisihteeri, 22.2.2017.

Kulttuurikeskus, Annantalon johtaja, 10.2.2017.

Kulttuurikeskus, vastaava kuvataideopettaja, 1.3.2017.

Kulttuurikeskus, vastaava kurssisuunnittelija, 1.3.2017.

Kulttuurikeskus, osastopäällikkö, kulttuuripolitiikka 15.3.2017.

Opetusvirasto, tilapalvelupäällikkö ja talousjohtaja 17.3.2017.

Varhaiskasvatusvirasto, varhaiskasvatuksen asiantuntija 16.3.2017.

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili 21.3.2017

Muut lähteet:

Annantalon toimintasuunnitelma 2016.

Asukas- ja yhteisöyhteistyö alueilla -työryhmän loppuraportti 2016.

Haetaan taiteilijoita osallistamaan työskentelyyn päiväkodeissa, ilmoitus 9.3.2016.

Helsingin kaupungin peruskoulujen opetussuunnitelma 2016.

Helsingin kulttuurikeskus 2016. Taiteen perusopetuksen tila ja kehittämistarpeet Helsingissä. Kulttuurikeskus, julkaisu. Kirjoittajat Elina Vismanen ja Petteri Räisänen.

Helsingin kulttuuristrategia 2012–2017, taustaselvitys.

Helvary ry:n aloite ”Koululaisryhmien maksuton joukkoliikenne Suomi 100-juhlavuoden kunniaksi ja vahvistamaan uutta opetussuunnitelmaa” 18.1.2017.

Koulutilat käyttöön, työryhmän raportti 31.3.2016.

Kulttuurikasvatus Helsingin peruskouluissa, Helsingin kulttuurikeskus ja Helsingin kaupunki, opetusvirasto. Helsinki 2011.

Kulttuurikeskus 2014. Taide keskittyy keskustaan. Helsingin kulttuuri- ja kirjastolautakunnan avustusten alueellinen jakautuminen vuonna 2013. Helsingin kulttuurikeskuksen julkaisu.

Kulttuurikeskus 2016. Taiteen perusopetuksen tila ja kehittämistarpeet Helsingissä. Helsingin kulttuurikeskuksen julkaisu.

Kulttuurin käsikirja opettajille, Helsingin kulttuurikeskus ja Helsingin kaupunki, opetusvirasto.

Laki taiteen perusopetuksesta 21.8.1998/633.

Opetuslautakunta 21.6.2016/8. Koulutilojen iltaja vapaa-ajan käytön tavoitteet.

Seilo Maria, Kulttuurikasvatus hyvinvoinnin synnyttäjänä, Pro gradu -tutkielma 2012. Opettajankoulutuslaitos, Jyväskylän Yliopisto.

Strategiaohjelman 2013–2016 seurantaraportti 2.-3.2.2017.

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili 21.3.2017

LIITTEET

Liite 1. Arvioinnin toteuttamissuunnitelma

Arviointiaihe		
Kulttuuristrategian toteutuminen hyvinvointia tukevien toimenpiteiden osalta		
Suunnitelman laatija Tarja Palomäki, Minna Tiili		Pvm 31.5.2016
Arvioinnin ohjausryhmä Tarkastuslautakunnan 2. jaosto		
Aloittamisaika 11/2016	Valmistumisaika 2/2017	Vastaava valmistelija, muut valmistelijat Tarja Palomäki, Minna Tiili
Arviointiaiheen tausta		
<p>Kaupunginvaltuusto hyväksyi kaupungin kulttuuristrategian 14.12.2011 (§ 250). Helsingin kulttuuristrategiassa on yhteensä 27 toimenpide-ehdotusta vuosille 2012–2017. Jaosto valitsi arvioinnin kohteeksi kulttuuristrategian ensimmäisen kokonaisuuden ”Hyvinvointia kulttuuripalveluista”. Sen yhtenä tavoitteena on lisätä erityisesti nuorten mahdollisuuksia kokeilla eri kulttuuri- ja taiteenlajeja ja harrastaa niitä tavoitteellisesti. Strategian mukaan myös lasten, vanhusten ja vammaisten kulttuuripalveluihin panostetaan.</p> <p>Arviointi rajataan koskemaan lasten ja nuorten kulttuuripalveluja sekä kulttuuritoimen avustuksia. Avustuksiin liittyen on kaupungin strategiaohjelmassa asetettu toimenpide ”Kulttuurin avustujärjestelmät uudistetaan muuttuvan kentän tarpeisiin.”</p> <p>Tavoitteena on arvioida, ovatko kulttuuristrategian toimenpide-ehdotukset ja kaupungin strategiaohjelman tavoite kulttuurin avustujärjestelmien uudistamisesta toteutuneet.</p> <p>Arvioinnin kohteeksi otettavat kulttuuristrategian toimenpide-ehdotukset ovat:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Käynnistetään koko kaupungin laajuinen Kulttuuria kouluihin -hanke 2. Alle kouluikäisille suunnatut kulttuuriharrastukset toteutetaan lasten tutussa kasvuympäristössä. Lasten lähikulttuuripalveluiden saatavuutta lisätään olemassa olevia tiloja hyödyntäen erityisesti alueilla, joilla ei ole riittävästi kulttuuritarjontaa. 3. Lisätään 7-12-vuotiaiden lasten mahdollisuuksia osallistua pääkaupunkiseudulla kouluajalla kulttuuritoimintaan ja huolehditaan siitä, etteivät julkisen liikenteen maksut ole osallistumisen esteenä. 4. Laajennetaan koulutilojen käyttöä taiteen perusopetukseen sekä kulttuuri- ja taide- sekä kansalais- ja yhteisötoimintaan, erityisesti keskusta-alueen ulkopuolella. Tilojen hinnoittelu tukee niiden tehokasta käyttöä tähän toimintaan. 5. Kiinnitetään huomiota julkista tukea saavien taide- ja kulttuurilaitoksien yhteisöllisten ja yleisötyön tavoitteiden asettamiseen avustuksia myönnettäessä. Samalla lisätään mahdollisuuksia näiden kulttuurihankkeiden pitkäjänteiseen tukemiseen. 6. Kehitetään taiteen perusopetuksessa eri taiteenalojen avustusperusteita ja nii-		

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili 21.3.2017

den läpinäkyvyyttä ja yhdenmukaistetaan ne. Huolehditaan alueellisen ja sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumisesta.

Tuloksellisuusnäkökulmat

Asukaskohtaisten kulttuurimenojen kehittymistä tarkastellaan taustatietona. Laatu kuvaavia asiakastytyväisyystietoja sekä vaikuttavuutta kuvaavia tietoja käytetään arvioinnissa, jos niistä on saatavilla vuosittain vertailukelpoisia, arvioinnin näkökulmasta relevantteja tietoja.

Aiheeseen liittyvien suositusten jälkiseuranta

Kulttuuristrategian toteutumista ei ole aiemmin arvioitu.

Arviointikysymykset ja -aineisto

Arvioinnin pääkysymys on, ovatko kulttuuristrategian lasten ja nuorten hyvinvointia tukevat sekä avustuksiin liittyvät toimenpiteet toteutuneet?

Osakysymyksinä esitetään

1. Ovatko lasten ja nuorten kulttuuripalveluihin liittyvät toimenpiteet (1 ja 3) toteutuneet?
2. Onko alle kouluikäisille suunnattuja kulttuuripalveluja toteutettu lasten tutussa kasvuympäristössä (2)?
3. Ovatko lähikulttuuritiloihin ja koulutiloihin liittyvät toimenpiteet toteutuneet (2, 4)?
4. Ovatko avustusjärjestelmän kehittämiseen liittyvät toimenpiteet toteutuneet strategiaohjelman ja kulttuuristrategian mukaisesti (5 ja 6)?

Toimenpide 1 on muotoa ”käynnistetään” Kulttuuria kouluihin -hanke. Koska hanke on käynnistetty, on tarkoituksenmukaista arvioida hankkeen laajuutta ja tuloksia.

Aineistona ovat kirjallisen materiaalin lisäksi kulttuurikeskuksessa ja opetusvirastossa tehtävät haastattelut ja sähköpostitiedustelut. Avustuksia koskevien toimenpiteiden osalta avustuspäätökset ja myöntämisperusteet ovat keskeinen aineisto. Lisäksi on mahdollista tehdä kysely liittyen Kulttuuria kouluihin -hankkeeseen.

Rajaukset

Arviointi rajataan koskemaan valittuja toimenpide-ehdotuksia.

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili 21.3.2017

Liite 2 Työryhmän ehdotukset koulutilojen käytön lisäämiseksi

Koulutilat käyttöön -työryhmän raportissa 31.3.2016 esitettiin seuraavia jatkotoimenpiteitä.

1. Iltavalvonnan osalta tulisi luoda kustannustehokas ja joustava malli kuitenkin alueelliset tarpeet ja riskinhallintanäkökulma huomioiden. Koska koulukiinteistöjen kulunvalvontaan ja vartiointiin liittyvät ratkaisut ovat pitkälle kiinteistöviraston tilakeskuksen hallinnoimia, tulee malli suunnitella yhteistyössä heidän kanssaan. Koulujen iltavalvontaa koskeva palvelusopimus siirrettiin yhtiöittämisen yhteydessä Palmia Oy:lle ja tulee kokonaisuudessaan kilpailutettavaksi ensimmäisessä korissa vuonna 2017. Omavalvonnan laajentamista tulisi samalla selvittää kartoittamalla tarkoitukseen parhaiten soveltuvat kohteet.

2. Valvontaa koskevan selvityksen yhteydessä ja osana liikuntatilojen hallinnoinnin siirtämistä liikuntavirastolle tulisi kartoittaa minkälaisilla kokonaistaloudellisesti järkevillä rakenteellisilla ja teknisillä ratkaisuilla olemassa olevien tilojen ilta- ja vapaa-ajan käytettävyyttä voidaan parantaa. Tämä voi tarkoittaa mm. erillisten sisäänkäyntien ja väliovien/seiniä rakentamista sekä teknistä kulunvalvontaa. Koska investointiohjelman mukaisten laajempien hankkeiden toteutusvauhti on kohteiden kokonaismäärään nähden hitaahko, budjetoinnissa tulee valmistautua myös näiden ilta- ja vapaa-ajankäyttöä palvelevien hankkeiden erillistoteutuksiin.

3. Edelleen tulisi pyrkiä kaupunkiyhteiseen sähköiseen varausjärjestelmään tai portaaliin, jonka alla kaikki varattavat tilat ovat kaupunkilaiselle "yhden luukun periaatteen" mukaisesti tarkasteltavissa ja haettavissa. Uusia varausjärjestelmiä hankittaessa tulisi hankeohjauksen keinoin varmistua toimivien rajapintojen luomisesta olemassa oleviin järjestelmiin.

4. Mikäli liikuntatilojen hallinnointi ja varaustoiminta siirretään liikuntavirastolle, tulee arvioida myös opetusviraston hallintaan jäävien luokka- ja muiden tilojen varauspalvelun organisointi uudelleen. Kokonaisarviossa on huomioitava myös ennen klo 17 tapahtuva maksuton käyttö. Edelleen tulisi selvittää voidaanko kaupungin tilojen varaustoiminnan koordinointiin ja markkinointiin liittyviä tehtäviä mahdollista hoitaa joiltakin osin keskitetysti. Tilojen varaamisen organisointiin on luontevaa ottaa kantaa myös esimerkiksi osana kaupungin johtamisjärjestelmän uudistusta.

Kesäaikaisen majoitustoiminnan prosessi tulisi myös selvittää erikseen.

5. Kun liikuntatilojen hallinnointiin ja muiden koulutilojen tilavarausprosessiin ja käytäntöihin liittyvät kysymykset on ratkaistu, tulisi valita miten ja missä laajuudessa iltakäytöstä saatavia tuloja ohjataan koulujen käyttöön.

Lähde: Koulutilat käyttöön -työryhmän raportti 31.3.2016, s. 17.

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili

21.3.2017

Liite 3 Asukas- ja yhteisöyhteistyö alueilla -työryhmän ehdotukset yhtenäiseksi toimintamalliksi ja periaatteiksi julkisten palvelutilojen ja -toimintojen avaamiseksi nykyistä kattavammin asukas- ja yhteisötoiminnan tukemiseksi ja kaupungin hallintokuntien yhteistyön edistämiseksi eri kaupunginosissa ja niihin liittyvät kehittämistarpeet:

Periaatteet ja toimintatavat	Kehittämistarpeet
Lähtökohtaisesti kaikki julkiset palvelutilat ovat kaupunkilaisten käytössä. Tilankäytön rajaamiselle täytyy olla erityiset perusteet.	Laaditaan uusille toimialoille mahdollisimman yhtenevät uudet tilojen ulosluovutusperiaatteet. Kehitetään entistä joustavampaa ja asiakaslähtöisempää hallintoa ja käytäntöjä tilojen varauskynnyksen madaltamiseksi ja innostamiseksi tilojen innovatiiviseen käyttöön.
Tilojen varaamiseen ja käyttöön liittyvät yhtenäiset viestintäkanavat ja tavat.	Kehitetään tilojen löydettävyyden ja saavutettavuuden parantamiseksi varattavista olevista tiloista selkeä viestinnällinen kokonaisuus hel.fi-portaaliin. Lisäksi hyödynnetään kaikilla toimialoilla/ palvelukokonaisuuksissa palvelukarttaa, josta on jo löydettävissä kaikki kaupungin julkiset palvelutilat.
Tilat näkyväksi ja varattavaksi kaupungin sähköisiin tilavarausjärjestelmiin.	Keskitetään mahdollisimman monien tilojen ja tarpeiston varaaminen sähköisiin varauspalveluihin. Varaamo-järjestelmän käyttöönoton laajentaminen tehdään koordinoitusti liikunta- ja opetusviraston tilojen tilavarausjärjestelmän kehittämistyön kanssa.
Yhtenäiset ja selkeät kriteerit maksulliselle ja maksuttomalle tilankäytölle.	Määritellään yleishyödyllisen ja kaupallisen toiminnan kriteerit talousarvion noudattamisohjeisiin. Haetaan yhteinen linja tuntiveloitusten kriteereille ja hinnoittelulle. Noudatetaan periaatetta tilojen jakamisesta tasavertaisesti ja tasapuolisesti.
Yhtenäiset ja selkeät periaatteet omavalvontaiseen käyttöön.	Lisätään tilojen sallimissa reunaehdoissa omavalvontaan perustuvaa ilta- ja vapaa-ajankäyttöä. Selvitetään mahdollisuuksia kehittää ja lisätä tilojen sähköistä lukitusta- ja kulunvalvontaa ja huomioidaan niiden käytettävyys asukas- ja yhteisöyhteistyössä.
Yhtenäiset ja selkeät tieto- ja tilastotuotantotavat	Laaditaan yhtenäiset seuranta- ja tilastointitavat

Kaupunkitarkastaja Tarja Palomäki ja
johtava tuloksellisuustarkastaja Minna Tiili

21.3.2017

non tavat.	tilojen ilta- ja vapaa-ajankäytön seuraamiseksi.
Tunnetut ja tiedossa olevat yhteistyön ja viestinnän rakenteet.	Luodaan kaupungin uusiin osallisuus- ja vuorovaikutus-malliin kytkeytyvät alueelliset yhteistyö- ja viestintärakenteet edistämään ja mahdollistamaan toimialojen ja asukastoimijoiden keskinäistä vuoropuhelua ja yhteistoimintaa.
Tavoitteellinen ja strateginen kumppanuus yhteistyön perusteina. Kaupunki on aktiivinen, luotettava ja sitoutunut kumppani vuoropuhelun ja tiedonkulun lisäämiseksi, tilojen yhteiskäytön tehostamiseksi sekä tapahtumien ja palveluiden yhdessä järjestämiseksi.	<p>Huomioidaan asukasyhteistyö ja kumppanuudet osana strategista tavoitetta kaupunginosien asukaslähtöisenä ja yhteisöllisenä kehittämisenä sekä osallisuuden edistämisenä.</p> <p>Laaditaan ja selkiytetään toimialoille kumppanuuden tavoitteita ja suosituksia sidosryhmäyhteistyön, asukasyhteistyön ja tilojen yhteishallintakäytäntöjen osalta.</p> <p>Huomioidaan sektorikohtaisen asioiden tarkastelun rinnalla myös paikkaperustaisuus ja alueelliset näkökulmat ja niistä seuraavat erityistarpeet.</p> <p>Helpotetaan ja tuetaan asukaslähtöisten, eimaksullisten tapahtumien järjestämistä.</p>

Lähde: Asukas- ja yhteisöyhteistyö alueilla -työryhmän loppuraportti 2016, s. 34–36.